Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 36 · YIL 5 · ŞUBAT 2019 · 10 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

ISSN 2148-6824

URSULA K. LE GUIN

konu:

KAFKAOKUR
Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi
"...ben edebiyattan ibaretim."
Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi | Sayı 36 - 10 TL
kafkaokur.com · kafkadukkan.com · instagram: kafkaokur · twitter/kafkaokurdergi

İmtiyaz Sahibi: Gökhan Demir · **Yayın Yönetmeni:** Gökhan Demir · **Editör:** Merve Özdolap
Sanat Yönetmeni: Rabia Gençer · **Kapak:** Tülay Palaz · **Arka Kapak:** Zülal Öztürk
Düzelti: Fatih Cerrahoğlu · **Yayın Danışmanı:** Baran Güzel

Adres: Firuzağa Mah. Yeni Çarşı Cad. No:39/1 Beyoğlu, İstanbul
İletişim: okurtemsilcisi@kafkaokur.com

ISSN: 2148-6824 **Yayın Türü:** Yerel, Süreli Yayın
Baskı: İleri Basım Matbaacılık Ambalaj Reklam Tanıtım
Yayıncılık ve Teknik Hizmetler Ticaret A.Ş.
Tel: (212) 454 35 10 Matbaa Sertifika No: 33316
Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.: (216) 585 90 00

İllüstrasyon, Fotoğraf, Kolaj
Tülay Palaz · Yeliz Akın · Rabia Gençer · Rabia Aydoğan · Ömer Faruk Yaman
Cansu Akın · Ayla Acet · Eren Caner Polat · Berna Yangın
Elara Esmer · Zülal Öztürk · Nazlı Arman

Yazılar

Seran Demiral, Ursula K. Le Guin: Yazarak Geçen Bir Yaşam · **Mert Tanaydın,** "Uzaylı Kocakarı" Ursula'nın Yapmadan Yaptığı
Sidal Yurt, Ekho Hatırlanmak İstemiş · **Kübra Duman,** Eşik · **Ezgi Ayvalı,** Kendiliğindenlik Şarkısı
Gülizar Eldemir, Gün Batımında · **Ömer Okatali,** Güz Kuruntuları · **Gizem Demirel,** Kimin Düşü Bu?
Gonca Özmen, Bir Durma Hüneri: Köprüler · **Nazlı Başaran,** İki Yakalı Dertler II
Özlem Aksu Kurtoğlu, Oradaki · **Fulya Ölmez,** Melodram · **Merve Özdolap,** Kırmızı Göl
İpek Atcan, Köşesiz Köşe: · **Reyhan Özçelik,** Binalar ve Hüzünlü Işıklar
Şehnaz Cırıl, Lanet · **Emre Demir,** Alzheimer Âşıklar Kenti

©Her hakkı saklıdır
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

"Acı çekmek bir yanlış anlamadır," dedi Shevek, öne eğilmiş, gözleri iri iri ve ışıltılı. Hâlâ zayıftı, iri elleri, sivri kulakları, zayıf eklemleri vardı, ama erkekliğin ilk döneminin mükemmel sağlık ve gücüyle çok güzeldi. Kahverengi saçları, diğerlerininki gibi ince ve düzdü, iyice uzatılmış ve alında bir bantla tutturulmuştu. İçlerinden yalnızca biri, çıkık elmacık kemikli, düz burunlu bir kız saçını farklı uzatmıştı; koyu renk saçını yusyuvarlak bir başlık şeklince kesmişti. Shevek'i sabit, ciddi bir bakışla izliyordu. Dudakları kızarmış kek yemekten yağ içindeydi, çenesinde de bir kırıntı vardı. "Acı var," dedi Shevek ellerini açarak. "Gerçek. Ona yanlış anlama diyebilirim, ama var olmadığını veya herhangi bir zamanda yok olacağını varsayamam. Acı çekme, yaşamımızın koşulu. Başına geldiği zaman fark ediyorsun. Onun gerçek olduğunu anlıyorsun. Tabii ki, tıpkı toplumsal organizmanın yaptığı gibi, hastalıkları iyileştirmek, açlık ve adaletsizliği önlemek doğru bir şey. Ama hiçbir toplum varolmanın doğasını değiştiremez. Acı çekmeyi önleyemeyiz. Şu acıyı, bu acıyı dindirebiliriz, ama Acı'yı dindiremeyiz. Bir toplum ancak toplumsal acıyı -gereksiz acıyı- dindirebilir. Gerisi kalır. Kök, gerçek olan. Buradaki herkes acıyı öğrenecek; eğer elli yıl yaşarsak, elli yıldır acıyı biliyor olacağız. En sonunda da öleceğiz. Bu doğuşumuzun koşulu. Yaşamdan korkuyorum! Bazen ben- çok korkuyorum. Herhangi bir mutluluk çok basit gibi geliyor. Yine de her şeyin, bu mutluluk arayışının, bu acı korkusunun tümüyle bir yanlış anlama olup olmadığını merak ediyorum... Ondan korkmak veya kaçmak yerine onun... içinden geçilebilse, aşılabilse. Arkasında bir şey var. Acı çeken şey benlik; benliğin ise- yok olduğu bir yer var. Nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum. Ama gerçekliğin, rahatlık ve mutlulukta görmediğim, acıda gördüğüm gerçeğin, acının gerçekliğinin acı olmadığına inanıyorum. Eğer içinden geçebilirsen. Eğer sonuna kadar ona dayanabilirsen."

"Yaşamımızın gerçekliği sevgide, dayanışmada," dedi uzun boylu, parlak gözlü bir kız. "İnsan yaşamının gerçek durumu sevgidir." Bedap başını salladı. "Hayır. Shev haklı," dedi. "Sevgi, acının içinden geçme yollarından yalnızca biri, bazen yanılıp ıskalayabilir. Acı hiçbir zaman ıskalamaz. Ama bu yüzden ona dayanma açısından pek seçeneğimiz yok. İstesek de, istemesek de katlanmak zorundayız." Kısa saçlı kız şiddetle başını salladı. "Ama katlanmıyoruz! Yüz kişiden biri, bin kişiden biri sonuna kadar gidiyor, ta en sonuna kadar. Geri kalanlar ya mutluluk taklidi yapıyor, ya da duyarsızlaşıyor. Acı çekiyoruz, ama yeterince değil. Bu yüzden de boş yere acı çekiyoruz."

"Ne yapmamız gerekiyor?" dedi Tirin, "yeterince acı çektiğimizden emin olmak için günde bir saat kafamızı duvarlara mı vuralım?" Bir başkası, "Bir acı mezhebi oluşturuyorsun," dedi. "Bir Odocu'nun amacı olumludur, olumsuz değil. Acı çekmek, tehlikeye karşı bedensel bir uyarı dışında, işlevsel değildir. Psikolojik ve toplumsal olarak yalnızca yok edicidir."

"Odo'yu acıya -kendisinin ve başkalarının acısına- olağan dışı bir duyarlılıktan başka ne harekete geçirdi ki?" diye karşılık verdi Bedap. "Ama karşılıklı yardım ilkesi tamamiyle acıyı önlemek için tasarlandı!"

Shevek uzun bacaklarını sarkıtmış, yüzü gergin, sessizce masanın üzerinde oturuyordu. "Birinin öldüğünü gördünüz mü hiç?" diye sordu diğerlerine. Birçoğu konutlarda ya da gönüllü hastane görevi sırasında görmüştü. Biri dışında hepsi belli zamanlarda ölülerin gömülmesine yardım etmişlerdi. "Ben Güneydoğu'da kamptayken bir adam vardı- böyle bir şeyi ilk defa görmüştüm. Hava gemisinin motorunda bir bozukluk vardı, kalkarken çakılıp ateş aldı. Adamı çıkardıklarında tümüyle yanmıştı. İki saat kadar yaşadı. Kurtarılamazdı; o kadar uzun yaşaması için, o iki saat için hiçbir neden yoktu. Sahilden uyuşturucu ilaç getirmelerini bekliyorduk. Birkaç kızla beraber onun yanında kaldık, uçağı yükleyen ekipteydik. Hiç doktor yoktu. Orada kalıp onun yanında olmanın dışında hiçbir şey yapamıyordunuz. Şoka girmişti, ama çoğunlukla kendindeydi. Çok acı çekiyordu, özellikle ellerinden - bedeninin geri kalanının tümüyle yandığını bildiğini sanmıyorum, acının çoğunu ellerinde hissediyordu. Rahatlatmak için ona dokunamıyordunuz, dokunduğunuzda deri ve et elinizde kalıyordu, o da çığlığı basıyordu. Onun için hiçbir şey yapamıyordunuz. Yapılacak hiçbir şey yoktu. Belki orada olduğumuzun farkındaydı, bilmiyorum. Ona yararı olmadı. Onun için hiçbir şey yapamıyordunuz. O anda şunu anladım... Hiç kimse için hiçbir şey yapamayacağımızı... anlıyor musunuz... Birbirimizi kurtaramayız. Kendimizi de."

"Ne kalıyor geriye o zaman? Soyutlanma ve umutsuzluk mu? Kardeşliği yadsıyorsun, Shevek!" diye haykırdı uzun boylu kız. "Hayır - hayır, yadsımıyorum. Gerçek kardeşlikten ne anladığımı söylemeye çalışıyorum. Gerçek kardeşlik- paylaşılan acıda başlıyor."

"O halde nerede bitiyor?"

"Bilmiyorum. Henüz bilmiyorum."

**Yukarıdaki alıntı Ursula K. Le Guin'in "Mülksüzler" (Metis Yayınları) kitabından yapılmıştır.*

Gökhan Demir

ZAVALLI DÜĞÜN

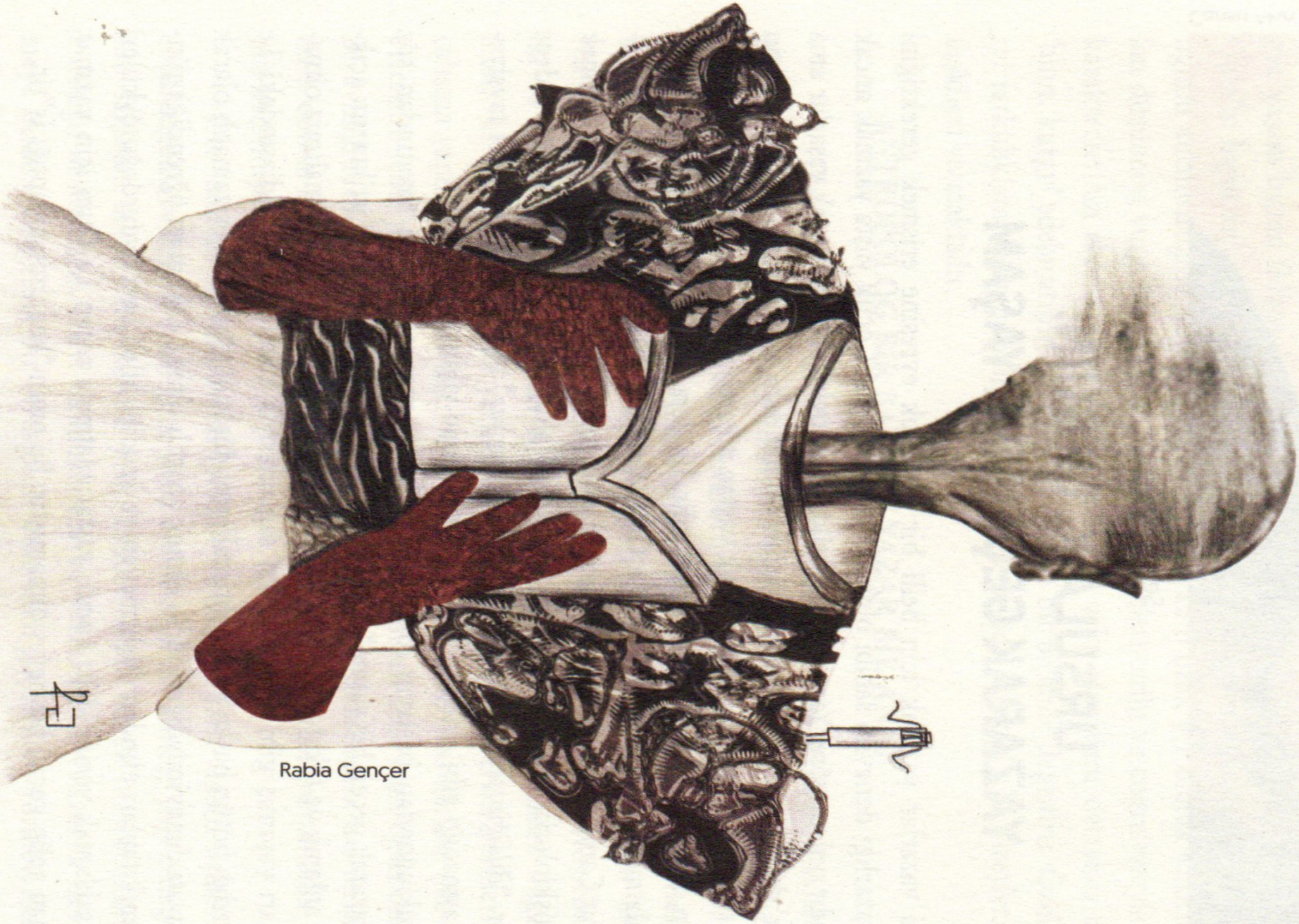
Neden sonra
Mükemmel boşluğa atlamak için cesur olduğunu sanabilirsin.
Hayatında bir günü sır gibi geçirebilirsin.
Bir gün hayatından geçip gidenleri hayatına hiç girmemiş gibi görmezden gelebilirsin.
Senin için artık hiç olduğunu anladığın insanın karşısında asıl hiç olan sen olabilirsin.

Aşkın içinden geçip hiç âşık olmamış gibi davranabilirsin.
Gün batımlarını kaçırıp günlerin içinde kaybolabilirsin.
Yollarda yürüyüp yolunu bilmeyebilirsin.
Bu zavallı düğünün içinden yamalı merdivenler yapıp çıkabilirsin.
Ömür boyu sürecek gerçek yalnızlık bir yana ve anında sönüp bitecek haksızlık bir yana.

Eşyayının varlığına tutunuyoruz, yalnızlığı ve ayrılığı onda arıyoruz.
İnsanın varlığına tutunuyoruz eşyanın varlığından daha az.

Hiçbir şeyin senin olmadığını anlamıyorsun.
Saatlerin, günlerin, ayların, mevsimlerin geçişini tutabiliyor musun?
Gün doğumlarını, gün batımlarını tutabiliyor musun?
Diyelim tuttun.
Peki ya ölümü?
Aynaya baktığında yoksun!
Hayatın kimin ve hayatın anlamı ne?
Cevap: Boşluğun Pina.

Not: Pina Asya'da bir kız çocuğu.

Rabia Gençer

Cansu Akın

Seran Demiral

URSULA K. LE GUIN: YAZARAK GEÇEN BİR YAŞAM

Kimi yazarlar yazmak için belli bir olgunluk evresine erişmek gerektiğini düşünür, yazarlığı deneyim sahibi olmakla ilişkilendirir. Çocuk yaşta yazmak ancak antrenmandır onlara göre. Yazmak için tetikte olur, öyküler biriktirerek yaşarlar ama o 'olgunluk' dedikleri ana erişmeden yazmış olsalar dahi, yazdıklarını paylaşmak için beklemeyi seçerler. Kimi yazarlarsa çocuk yaştan itibaren yazan, yazarak büyümekten çekinmeyen, kendilerini yazıyla var edenlerdir. İlk defa 9 yaşındayken yazdığı öyküsünü yayınlatmaya uğraşan Ursula K. Le Guin deneye yanıla yazma yolunu seçenlerdendir. John Campbell'ın *Astounding* dergisi onu çocuk yaşta reddettiğinde üzülmek yerine "yetişkinlerin aldığı türden bir ret kağıdı" aldığına sevinir. Çünkü bu sadece başlangıçtır. "*Bildiğin şeyi, bizzat deneyimlediğin şeyi yaz*" türünden geleneksel tavsiyelere kulak asmadığı gibi aldığı nice ret cevabı da onu yıldırmayacaktır.

İnsanlar büyük uzaklıkları aşamazlar, ama fikirler aşabilir.

Ursula K. Le Guin

Çocukluğundan başlayıp son nefesine kadar yazan birisinin hayatından söz ederken "yazarak geçen bir yaşam" ifadesini kullanmak, yaptığı işteki istikrarını açıklamak için anlamlı ve fakat yetersiz. Zira roman okumanın yaşama ihtimalimiz olmayan hayatları yaşamış gibi hissetmemizi sağlamasıyla güzel olduğu iddiasındaki Le Guin'in yazdığı bütün başka yaşam ihtimallerini düşündüğümüzde, eş zamanlı olarak pek çok hayatı deneyimlediğini iddia etmek abartılı olmaz. Okumayı öğrendiği günden itibaren kitapları elinden düşürmeyen ve kendini bileli beri uydurduğu öyküleri kendisine saklamak yerine daha çocuk yaşta anlatmayı seçen Le Guin için yazmak hiçbir zaman gelip geçici bir heves olmamıştır. Bu onun "her zaman yaptığı iş"tir.

LE GUIN'İN KAYNAKLARI: COĞRAFYA, AİLE, KÜLTÜR

Ütopyanın memleketi olur mu?

Le Guin 21 Ekim 1929 tarihinde Kaliforniya eyaletinde doğar, çocukluğu Berkeley kentinde geçer. Kendisini hakiki bir Batılı olarak tanımlar ancak Güneyli değildir, en azından ruhunun Güneyli olmadığı söylenebilir. Memleketin neresi olduğuna verilecek cevap, doğulan yerden ziyade insanın yaşamını geçirmeyi seçtiği yerin

neresi olduğuysa şayet; Le Guin'in Kaliforniyalı değil Oregonlu olduğunu söylemek daha doğrudur. Peki bunun ne önemi olabilir? Doğduğu veya yaşadığı mekânı önemli kılan şey edebiyatının aldığı biçimlerdir kuşkusuz. Güneyli olmaması onun ütopya kurarken coğrafyayı yazarlığına nasıl dâhil ettiğinin göstergesidir: Çünkü Le Guin'e göre, Güney'de, yani onun deyişiyle her şeyin kolay olduğu bir yerde yaşamanın cazibesi yoktur. Bir yandan güneyde, Kaliforniya gibi bir coğrafyada "ütopyanın içinde" yaşadığını kabul eder, genel itibarıyla ütopyadan anlaşılan buna yakındır neticede: Her şey basit, keyifli olmalı, insanın haz duygusuna hitap etmelidir.

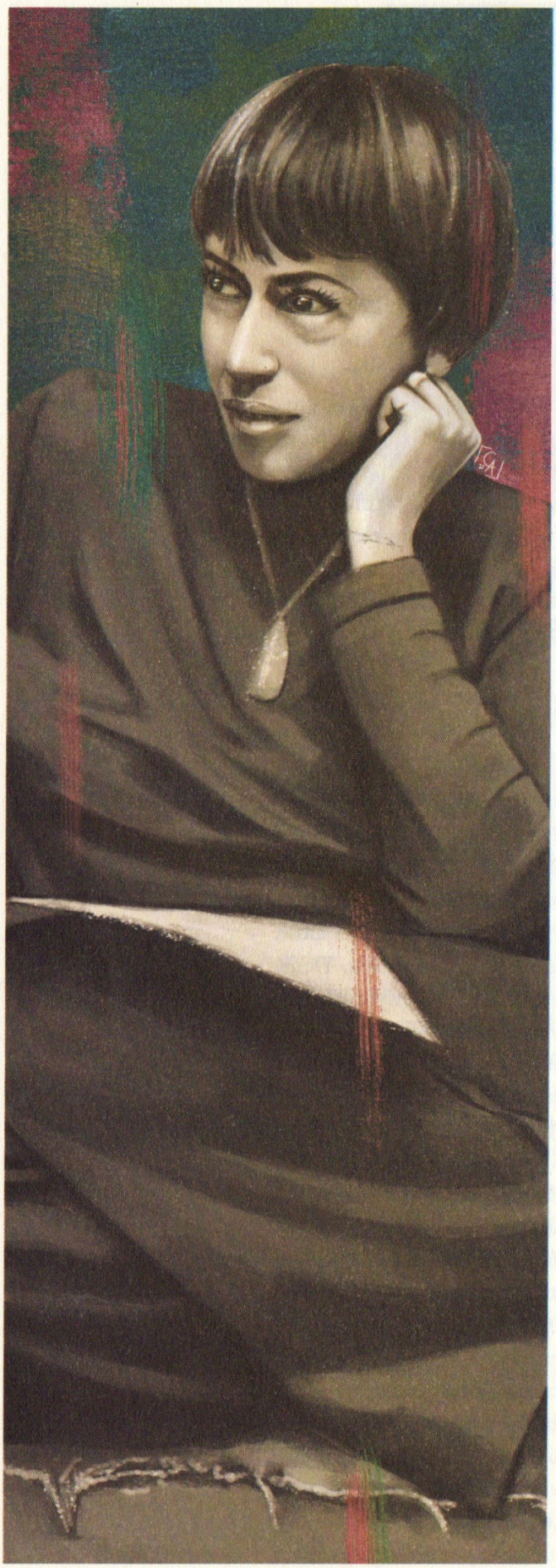
Fakat Le Guin'in ütopyası böyle şekillenmez; Güney Denizi adalarını rahat, kolay bu yüzden iğrenç yerler olarak tanımlar söz gelimi. Onun ütopyaları her zaman yaşamsal zorluğu barındırır. Dünyalarını, gezegenlerini tasarlarken iklim koşullarının sertliği hakkında bilinçli bir tercihi yoktur aslında. Bununla birlikte *Karanlığın Sol Eli*'nin görece eşitlikçi *Kış* gezegenindeki yahut *Mülksüzler*'in Anarres'indeki ütopik yaşam biçimi iklimsel ve coğrafi zorluklar içerisinden yükselir. Bu, tam da Le Guin'in hayat anlayışının bütüncüllüğüne, zorluklar olmazsa ütopik bir evrenin varlığının anlamsızlığına, zaten ütopyanın olmayan o uzak yer olarak kalacağına duyulan düşünceyi vurgulamaktadır. Yarattığı evrenleri tarihi ve coğrafyasıyla ele alırken karakterlerinin ekonomik, kültürel ve sosyal arka planlarını detaylıca tasarlayarak 'bilim kurgu' edebiyatının kaynaklarını köklü bir biçimde değiştirir. Özellikle kültürel farklılıklara değinmesinin köklerinde ise içinde yetiştiği aile bireyleri ve onlarla ilişkileri yatmaktadır.

ANTROPOLOG BİR BABA VE YAZAR BİR ANNE

Le Guin'in babası Alfred Kroeber önemli bir antropolog ve akademisyendir. Manhattan'da yetişen Kroeber üniversite eğitimini Columbia Üniversitesinde almıştır. 20. yy. antropoloji anlayışını derinden etkileyen, kültürel antropolojiyi merkeze alan yaklaşımı ortaya koyan Alman asıllı Franz Boas'ın öğrencisidir. Boas, geleneksel fiziki antropoloji ile kültürel etnografi ve linguistik bilimini bir araya getirerek bu alana yeni bir soluk kazandırmıştır; dolayısıyla öğrencisi Kroeber'in kültür, dil ve insanı merkeze alan bir antropoloji anlayışına sahip olması doğaldır. Denilebilir ki Kroeber, Amerika yerlilerini çalışmak yerine Amerika yerlileriyle birlikte çalışma yapma zihniyetini taşır ve bu yaklaşım onların yaşamlarına, aile ilişkilerine, evlerinin içine yansır. Ursula, Kroeber'in kendisinden genç olan öğrencisi Theodora ile evliliğinden doğmuştur. Baba Kroeber ile Ursula arasındaki yaş farkının görece fazla olması nedeniyle Ursula, babasının araştırma maceralarına tanıklık etme fırsatını kaçırmıştır.

Öte taraftan bütün bu antropolojik birikim ve saha araştırmaları Le Guin'in çocukluğunu besleyen, onun genç yaşta entelektüel bir kimliği inşa etmeye başlamasını sağlayan faktörlerin başında gelir. Ursula henüz küçük bir çocukken, ailesinin kurduğu dostlukların izleri okuduklarına ve yazdıklarına yansımak üzere filizlenmeye başlar. Alışageldik bir ev değildir onlarınki: göçmenler, yerliler, akademisyenlerle dolup taşan, hararetli tartışmaların yapıldığı, tarihten beslenen, 'kurgudan daha tuhaf' addedilecek türden gerçek insan anlatılarının yankılandığı bir yerdir.

Le Guin'in kendi tabiriyle herkesin sahip olamadığı bir "Papago Amca"ya sahip olması onun büyük şansıdır. Güneybatı Amerika yerlisi Papagolardan olan Juan Dolores, evlerine sürekli girip çıkan yerlilerden birisidir ve Le Guin çocuk aklıyla bu insanın seneler boyunca uzak bir akrabası, hakikaten öz amcası sayılacak bir "Juan Amca" olduğunu sanmıştır. Akrabalık ve aile bağları üzerine düşünmesini sağlayanların

Cansu Akın

başında gelen budur belki. Kan bağı olmayan birisinin "aileden" olması, aileden sayılan bu kişinin bambaşka bir dili konuşması ileride romanlarında sıklıkla karşımıza çıkacak kültürel farklılıklara, başka türlü ilişkiler, yaşam biçimleri ve farklı diller aracılığıyla anlaşmaya bir hazırlık aşaması olarak görülebilir.

Etnografi kelime anlamı itibarıyla insan yazısıdır, yani bir nevi hikâye anlatıcılığı olarak görülebilir. Le Guin, yazarlığını babasının akademik alanda yaptığının kurgusal hâli olarak tarif etmektedir. Ona göre Alfred Kroeber, gerçekten var olmuş olan farklı kültürleri, alternatif yaşam öykülerini anlatmış; Ursula ise gerçekte yaşanmamış nicesini uydurmuştur. Aslında sadece Ursula değil *Ishi* kitabıyla tanınan Theodora Kroeber de gerçeklikle kurgu arasında gezinen, gerçek yaşamları öyküleştiren diğer aile bireyidir. Le Guin, sadece antropolog bir babanın değil aynı zamanda yazar bir annenin kızıdır ama annesinin yazarlığının kendisi üzerinde etkisi olduğundan pek söz etmez. Zira Theodora'nın yazarlığa adım attığı zamanlar Le Guin hâlihazırda kitapları yayımlanan genç bir kadındır. Ursula ile Theodora birbirlerini etkilemiş sayılmazlar ancak her ikisinin eş zamanlı olarak yazdığı süreçte, farklı tarzlarda olsa dahi, birbirlerinin yazdıklarını okuyup değerlendirdiklerinden söz etmek mümkündür.

Yazmak hususunda annesiyle ortaklaşsa da, daha çok babasının ilgi alanlarını sahiplenen Le Guin, babasının artefaktlara ilgisinin yazarlığını şekillendirdiğini belirtir. İcat çıkarma işini, nesnelere anlam yüklemeyi bir bakıma ona borçludur. Annesinden ise yazar değil okur olarak etkilenmiş gibidir. 2000'lerde verdiği röportajlarda Theodora Kroeber'in yazdığı *Inland Whale* öykülerinin, yerli Amerikan hikâyelerine pek rağbet göstermeyişine karşın kendisini etkilediğini, yazarlığının ilerleyen döneminde *Hep Yuvaya Dönmek* isimli eserine ilham sağladığını ifade eder. Özetle, ebeveynleri sadece onu yetiştiren kişiler olmakla kalmamış, ürettikleri eserlerle onu besleyerek daima esin kaynakları olmuşlardır.

KURGU-DIŞI İLE ETKİLEŞİM: AKADEMİ VE EVLİLİK HAYATI

Akademiyle ilişkisi çocukluk ve ilk gençlik yıllarında dolaylı olarak başlayan Le Guin, yetiştiği çevrenin muhtemel etkisiyle akademisyen olmayı ve hayatını bu şekilde kazanmayı düşünmüştür. Massachusetts-Radcliffe College'da lisans eğitimini tamam-

ladıktan sonra Columbia Üniversitesini bitiren yazar, yüksek lisansını "Fransa ve İtalya'da Orta Çağ ve Rönesans Dönemi Edebiyatı" üzerine yapar. Fullbright bursuyla master için gittiği Paris'te tarihçi Charles A. Le Guin'le tanışmaları ise planlarını değiştirir. Evliliklerinin ardından sanki bir iş bölümü yaparlar, Charles akademide ders verirken Ursula yazarlıkla hayatını idame ettirmeyi deneyecektir. Kendisi akademinin dışında kalsa dahi, tıpkı aile evinde antropolojiden beslendiği gibi, evlenerek yarattıkları ailede eşinin tarihçiliğinden beslenir. Ursula'nın yaşamındaki bu kurgu dışı kaynaklar, bir yandan entelektüel kimliğini geliştirip kurgu dışı yazarlığına katkı sunarken bir yandan kurgusal yazınını ve bilim kurguyu ele alma biçimini de şekillendirmiştir.

Le Guin'in yazarlığında belirgin motifler olarak gördüğümüz zaman, mekân ve ilişkiler aslında yaşamını ve yazarlığını büsbütün kuran temalar olarak düşünülebilir. Savaş süreci deneyimi büyük ölçekte bir etki yaratmasa da çocuk Le Guin'in kişisel hayatını dönüştürmüştür mesela: Çocukluğunda ağabeylerinin savaşa katılmaları akabinde yalnız kalması yüzünü daha çok kitaplara, bir miktar coğrafyaya, doğaya dönmesini sağlamış ve belki hayali karakterlere gereksinimini artıran bir etki yaratmıştır. Yaşamını geçirdiği toprak parçalarının ütopya kurmasındaki etkisi bir yana, aile arka planı onun kurduğu ilişkilere yansırken feminizm dalgaları arasında geçen ömrü başka türlü perspektiflerden bakmasını zorunlu kılmıştır.

Böyle bazı
talihli anlarda
tam uykuya dalarken
yaşamımın gerçek
merkezinin ne olduğunu
tüm kuşkuların ötesinde
biliyorum,
geçmiş ve yitmiş,
ama yine de
sürekli olan o zaman,
süren an,
sıcaklığın yüreği.

Ursula K. Le Guin

İlerleyen senelerde üç çocuk ve dört torun sahibi olduğu evliliğinin de yazarlığına etkisi hayli fazladır. Özgürlük, sorumluluk, dayanışma ve sevgi gibi çok temel, insani temalar etrafında şekillenen edebiyatını düşündüğümüzde, hayatında bütün bu kavramların ne kadar derinlikli bir biçimde var olduklarının altını çizmek yerinde olacaktır. İlk anlatısından son nefesine kadar ilişkileri kurgusal evrenlerinin merkezine koymasının arkasında insanlar -cinsler, türler, varlıklar- arasındaki birbirine bağlı olma, birlikte güçlü, mutlu olma hâlinin yattığı söylenebilir. Yoldaşlık ve dayanışma çocukluğundan yaşlılığına hayatının merkezindedir bir bakıma: Çocukluğunun sevgi dolu bir evde, hoca ve öğrenci, yazar ve akademisyen, iki sevgili, her şeyi konuşup paylaşabilen iki dost olan anne babasıyla geçişinden sonra kendi evliliği de böyle olmuştur.

Charles Le Guin'in ona daima destek olduğundan, aralarındaki iş bölümünün yazarlığını kolaylaştırdığından her fırsatta bahseder. Hatta kadın ve erkeğin toplumsal rolleri düşünüldüğünde geleneksel kalıplara uygun bir hayat olmuştur onlarınki. Ursula çocukların bakımı ve ev içi işlerle ilgilenirken bahçe, tamir, dışarıda yapılacaklar hususunda sorumluluk Charles'a düşer. Ancak bunun nedeni elbette ki cinsiyet rolleri değil, Ursula'nın yazmak için kendi mekânında olmaya duyduğu ihtiyaçtır. Zamansal olarak annelik ve yazarlığı bir arada yürütmek içinse, çocukların yaşlarına bağlı olarak önceleri biyolojik saatleri, ardından okul saatlerinden arta kalan zamana uygun düşecek şekilde günün veya gecenin farklı zaman dilimlerinde çalışmanın yolunu bulmuştur.

Yaşamındaki her şeyin merkezinde, yarattığı evrenler olan Le Guin, bütün bu evrenlerde özgürce dolaşmasının gerçek yaşamındaki yoldaşlığı, sevgisi ve iş bölümü sayesinde olduğunun ayırdındadır. Doğaldır ki, deneyimi yazdıklarına yansımış, insani ilişkiler bilim kurgusal dünyaların dahi merkezinde konumlanmıştır. En nihayetinde edebiyat veya sanat insanı konu etmeyecek midir?

Uzaylı bir ırkı insana dair bildiklerimiz çerçevesinde kurgulamanın kaçınılmaz olduğunun ayırdında olan Ursula'nın bilim kurgu yaratımındaki sahicilik herhâlde buradan ileri gelmektedir.

"YAŞAYAN EN BÜYÜK BİLİM KURGU YAZARI"

Le Guin şiirden öyküye, çocuk edebiyatından kurgu dışı alana pek çok türde kalem oynatmış, fantastik roman serileri, kendine has evreninde geçen 'döngüler' tasarlamıştır ama en çok bilim kurgu türüyle ilişkilendirilir, kendisini kaybettiğimiz geçen seneye dek ise *"yaşayan en büyük bilim kurgu yazarı"* ifadesiyle anılırdı. 'Bilim kurgu yazarı' sıfatı her ne kadar onu belli bir sınıflandırmaya dâhil etmesi gereği sınırlandırıcı gözükse de, aslında Le Guin için kullanılacak en yerinde ifadedir. Çünkü kendisinin belirttiği gibi romanları ancak 'bilim kurgu' türü altında sınıflandırılıp yazarlığı bu türe dâhil edildikten sonra önemsenir hâle gelmiştir.

Önemsenmeyen bir tür olan bilim kurgu edebiyatı sayesinde önemsenmek de ancak onun kadar özgün bir kalemin kaderidir herhâlde. Sadece ülkemizde değil dünyanın genelinde bilim kurgu 'alternatif' bir tür olarak görülürken geleneksel bilim kurgu okurunun büyük kısmı 'ağır edebiyat' eserlerinden uzak durmayı seçmektedir. Bilim kurguyu küçümseyen 'entelektüel' okur ise, ilginçtir ki sadece Le Guin eserlerinden 'edebî haz' duyduğunu iddia eder. Bilim kurgunun edebî bir tür olup olmadığı gibi yersiz bir tartışmaya asla yanaşmayan Le Guin, bir tutum olarak bilim kurgu okumamayı savunanların "ya cahil ya snop" olduklarını vurgulamaktan geri durmaz.

Bilim kurgudan kaçınanlar kadar geleneksel bilim kurguculuğun esaretinden kurtulamayanlarla da dalga geçer aslında. Ona göre, 'uzay gemili-ışın kılıçlı' hâliyle karikatürize edilen bilim kurgu sığ ve yavandır çünkü. Ana akım edebiyatta kendisine yer bulamayıp bilim kurgu sınıflandırmasıyla eserleri rahatça yayımlanmasına rağmen, geleneksel bilim kurguyla da örtüşmez yazdıkları. Nihayetinde insani olanı, ilişkileri ve duyguları, türler ve cinsiyetler arası karşılaşmaları merkeze alan, sınırlarda gezinen ve kavramların ötesini irdeleyen edebiyatı, tarihi, felsefeyi, sosyal bilimleri merkeze alan bilim kurgunun 'alternatifi' olarak görülür. Bugün hem bilim kurgu severlerin hem bilim kurgu okuru dışındaki okurun ilgisini çekmesi hâliyle olağandır; başka dünyaların olanaklarını genel edebiyat çerçevesine taşımasının ise bir o kadar değerli olduğu söylenebilir.

Hayatı mümkün kılan şey sürekli, dayanılmaz belirsizliktir; yani bir sonra ne olacağını bilememek.

Ursula K. Le Guin

EVRENLER YARATMAK, BAĞLANTILAR KURMAK

Le Guin'in fantazya ve bilim kurgu yazarlığını ayrı ayrı ele alan yaklaşımlar vardır. Temel ayrım fantastik romanlarının birbirini takip eden kurgular olması bilim kurgu romanlarınınsa yarattığı gezegenler sistemi içerisinde zaman zaman kesişmesi olarak vurgulanabilir. Kendisinin böyle bir ayrıma ihtiyacı yoktur elbette, kimi yazılarında, yazdığı sırada romanlar arasındaki bağlantılar üzerine hiç düşünmediğini, bunları yazarken veya yazdıktan sonra keşfettiğini belirtir. Kitapların sırayla okunmasını da önemsemez, olayların geçtiği evreni sistematik bir biçimde üretmekten ve gezegenler arası bir birliği kurmaktan çok, dünyalar yaratmakla ilgilidir.

1960'larda *Rocannon'un Dünyası* ile başlayan "Hain Döngüsü" eserleri bilim kurgu evreninin odağını oluşturur. "Dünyaların Birliği"nin kuruluşu sonrasını ele alan bu ilk eserin ardından Kış'ı deneyimlediğimiz, 1966 tarihli *Sürgün Gezegeni* gelmektedir. Hugo ve Nebula ödüllü *Karanlığın Sol Eli* eserinde ise, androjen toplumuyla meşhur Kış gezegenine, gezegeni Dünyalar birliğine dâhil etmek isteyen Genly Ai'nin bakış açısında geri döneriz. Ekumen evreninde geçen eserlerin hemen hepsinde esas karakterin mekânsal ve içsel yolculuğunu eş zamanlı olarak anlatırken doğa ile kent arasında bir karşıtlık, benlik ve öteki olma hâli, kendisine başka bir yerden bakma, gerçeklik ile ideolojiler arasındaki ayrım gibi temalar işlenmektedir.

Cansu Akın

Le Guin'in bilim kurgu ile fantazya arasında çok temel bir ayrım yapmayıp bilim kurguyu öncelemesinin temelinde yatan şey dünya yaratma içgüdüsüdür. Yarattığı dünyanın kendi içerisinde kuralları vardır elbette, tür olarak bilim kurgunun gereğini karşılarlar; Le Guin'in bakış açısıyla siyasallığı güçlü olanlar da fantastik dünya yaratanlar da bilim kurguya dâhildir. *Mülksüzler* gibi siyasal bilim kurgularında olduğu kadar, *Yerdeniz* serisi gibi fantazya türüne dâhil edeceğimiz, büyünün işlendiği diyarlarda geçen eserlerinde de, sınıfsal, sosyal ve siyasal muhayyilenin söz konusu olduğu söylenebilir. Kimi zamansa bedenler ve cinsiyet ilişkileri düzeyinde tasavvurların merkezde olduğunu görürüz, ki O, Werel, Yeowe gibi dünyalar, ırka ve cinsiyete dayalı eşitsizlikleri konu eden bilim kurgu öykülerinin geçtiği yerlerdir. Yazdıkları kimi zaman "masasında aylaklık ederken" kendisine gelen düşüncelerden şekillenirken kimi zaman son derece planlı olabilir. Mesela Malafrena'da gerçek bir şehir olan Portland'a anlatısını kurarken Orsinya'nın haritasındaki mesafeleri özellikle hesaplar, kurmaca içerisindeki her bir ayrıntının doğru ve tutarlı olmasını dikkate alır.

Bense ruhsal acıdan söz ediyorum! İnsanların yeteneklerinin, çalışmalarının, yaşamlarının boşa gittiğini görmelerinden. Akıllıların aptallara boyun eğmelerinden. Güçlülük ve cesaretin kıskançlık, güç hırsı ve değişme korkusu tarafından boğulduğunu görmelerinden. Değişme özgürlüktür, değişme yaşamdır. (...) Ama artık hiç bir şey değişmiyor! Toplumumuz hasta. Biliyorsun. Sen de onun hastalığını yaşıyorsun. Onun intihara sürükleyen hastalığını!

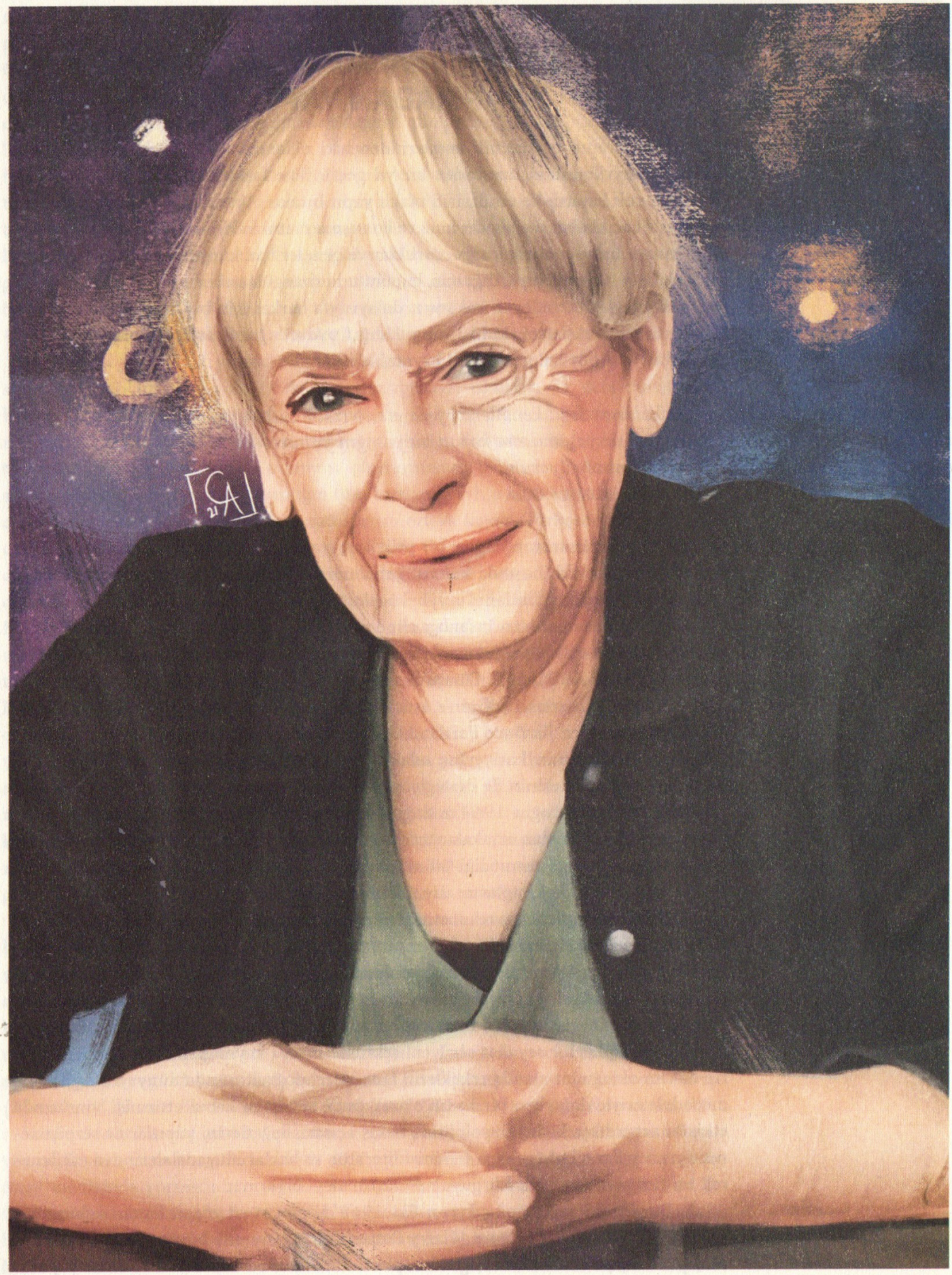
Ursula K. Le Guin

EDEBİYATTAN ÖTEYE: SANATLAR ARASILIK

Le Guin'in yazdığı eserler, birbirine atıfta bulunup eklemlenir zaman zaman: İmgeselleştirmeye çalışırsak çizgisel değil döngüsel işleyen kurguların biri eksildiğinde yapısının bozulmadığını, çünkü hiçbirinin cetvelle çizilen köşeli yapılar değil, tamamıyla kendilerine özgü amorf formlara sahip varlıklar gibi yaratıldıklarını söylemek mümkündür. İmgeselleştirmek Le Guin'in çalışmalarının doğasında vardır bir bakıma, karakterlerini harekete geçirmek için bir "şey"e ihtiyaç duyduğunu söyler; bir nota veya resim olabilir bu: *Mülksüzler*'i harekete geçiren "kızak çeken iki insan" figürleri gibi tıpkı.

Le Guin çalışma biçimini anlatırken düşünür değil, sanatçı gibi çalıştığını, kelimeler yerine görsel imgelerden yola çıktığını belirtir. Kelimeleri dinleyerek seçer, karakterleri veya mekânları isimlendirirken de, yeni bir dili baştan kurarken de asıl üzerinde durduğu yazının müziğe nasıl dönüştüğünü göstermektir. Yazma eylemini müzik dinlemekle eş değer görmesi bu açıdan şaşırtıcı değildir. Kurgularında her şeyi detaylandırmak yerine karşılaşmalara yer vermesi, yeni hayatların ve olasılıkların keşfinin ancak bu doğallıkla mümkün olmasına benzer bir çalışma anlayışı olduğunu söyleyebiliriz hâliyle. Sanatlar arası bir disiplini vardır ve edebiyatı sanat olarak ele alıp bir sanatçı gibi çalışmakla kalmaz, aynı zamanda eserlerini diğer sanat türleriyle de ilişkilendirir. *Hep Yuvaya Dönmek* kitabı için besteler ve çizimler yapılır, böylece yazdıkları dans, müzik ve tiyatro eserlerinin etrafını sarmalar ve Ursula K. Le Guin'in sanatın her alanında, nesiller boyu yaşamaya devam edecek bir yaratıcı ve sanatçı olma hâli güçlenir.

**Bu yazı, "Ursula K. Le Guin: Başka Hayatlar Yaşamak" isimli kitabımdan yola çıkarak seçtiğim kısımların yeniden gözden geçirilmesiyle oluşturulmuştur. Söz konusu kitapta Le Guin yaşamının yanı sıra, eserleri ve işlediği ana temalar bağlamında değerlendirilmektedir.*

Cansu Akın

Mert Tanaydın

"UZAYLI KOCAKARI" URSULA'NIN YAPMADAN YAPTIĞI

Kurmacanın en önemli isimlerinden biri olan Ursula K(roeber) Le Guin'in aramızdan ayrılmasının üzerinden bir yıl geçti. Bize farklı türlerde, pek çok farklı okur için çok başarılı ve etkili, irili ufaklı yapıt bıraktı. Ayrıca bize kendi hayatını ve görüşlerini açıkladığı sayısız deneme ve konuşma metni kaldı ondan. Fantastik kurgu, bilim kurgu, antropomitik kurgu, çocuklar ve gençler için kurgu, feminist kurgu, realist kurgu vs. türlerinde yazdığı için, bugünün herhangi bir okurunun Ursula'yla yolunun kesişmemesi neredeyse imkânsız, dolayısıyla herkes için bir Ursula mutlaka var. Kimisi siyasi görüşlerini, kimisi kurguladığı/ uydurduğu diyarları, kimisi kedilerini, kimisi büyülü/ büyücü gençlerini hayranlıkla karşılamıştır.

Kadın sanatçılardan beklenen, başkalarını değil kendilerini feda etmeleridir. (...)
Ben kadın sanatçının cinselliğini eksiksiz yaşamasına konan bu yasağın yalnızca kadına değil, aynı zamanda sanata da zarar verdiğini söylüyorum.
Ursula K. Le Guin

1929'da bir antropolog ve bir psikolog/ yazarın çocuğu olarak başladığı hayatında her zaman aklı başında kalmış, kendisini ve takipçilerini dönüştürmekten hiç kaçınmamış, çocukluğundan "uzaylı kocakarılığına" (veya tüm okurlarının büyükanneliğine) mütemadiyen insanlığı eline alıp evirip çevirerek sorgulamıştır. Eğitim sürecinde Latin dillerinde uzmanlaşmış. Fransa'da akademik çalışmalarını sürdürmeye memleketi ABD'den II. Dünya Savaşı sonrası koşullarında yola çıkmışken yolda tanıştığı tarihçi Charles Le Guin'e âşık olmuş, hayatlarını birleştirmişler, birlikte üç çocuk yetiştirmişler. İlk önce Portland Üniversitesinin tarih kürsüsünün önemli isimlerinden olacak eşinin kariyerine odaklanmışlar. O dönemde, meşhur bir söyleşisinde belirttiği gibi, eşinin de desteğiyle ev işlerini ve çocuklarını büyütmeyi (ilk kızı 1947'de, son olarak oğlu 1964'te doğmuş) neredeyse bir iş gibi sürdürürken geceleri tüm evcil hayhuydan artakalan vakitlerinde yazarak (bir ikinci iş) kadınların pek o güne kadar boy göstermediği bilim kurgu alanında 1962'den itibaren öykülerini, 1966'dan itibaren de kitaplarını yayımlatmaya başlamış.

Dönem, Soğuk Savaş rekabetinde uzaya gitme yarışını içeren bir dönem. Robert A. Heinlein, Isaac Asimov, Frank Herbert türü uzay emperyalizmi romanları popüler. *Uzay Yolu* dizisi Amerikan televizyonlarında yayımlanmaya başlamış ve Enterprise (Atılgan) uzayı keşfetmek için yola çıkmış. Ayrıca 1950'lerin ortasında yayımlanan Tolkien'in *Yüzüklerin Efendisi*, fantastik kurguyu çeşitli ırkların ilişkileri ve çatışmaları üzerinden müthiş bir seyahat serüveni şeklinde ortaya koymuş. Bilim kurgu erkeklerin hâkim olduğu bir alanda erkeklerin fantezileri doğrultusunda dünyayı ele geçirme mücadeleleriyle doluyken bir kadın olarak önce kendisini kabul ettirmiş. Sonrasında etkisini arttırdıkça kadın fizyolojisini, bakış açısını, değerlerini yapıtlarına serpiştirerek ayrıca yıllar içinde gelişen feminist literatür ve haklar mücadelelerinden etkilenerek bu türü (ve fantastik kurguyu) dönüştürmeyi başarmış.

Burada iki yapıt öne çıkıyor: İlki 1968'de gün yüzü gören fantastik kurgusu, çocuk bir büyücü/cadı oğlanın (Harry Potter'a da esin veren) büyüme hikâyesini içeren, yıllar içinde eklenecek diğer kitaplarla fantastik edebiyatın en önemli yapıtla-

rından biri hâline gelecek *Yerdeniz Büyücüsü*. Bugün "young adult/genç yetişkin" olarak bilinen yayın alanının öncüsü yapıtlardan olan bu seri, bana kalırsa Ursula K. Le Guin'in okurlara yaptığı en önemli (feminist) katkıdır: Eril anlayışın ötesinde belki dişil denebilecek değerleri, açıkçası biraz da yazarın inandığı Taocu anlayışın "yapmadan yapmak", "boşluğun doldurulmadan değeri" gibi prensipleri doğrultusunda, okurlarına usulcacık vermesiyle, kitapları okuyarak yetişen her okuru daha iyi bir insan hâline getirmiş, ufkunu açmış, düşüncelerinin katılaşmadan kalmasını ve olaylar, tartışmalar ve karşılaşmalarla değişebilmesini, hayatı daha derin kapsamasını sağlamıştır. Hiçbir şeyin silah olarak kullanılmaması, bir edimin bedelinin olması ve bu bedelin bizzat kişi tarafından üstlenilmesi gibi erkeklerin asla anlamaz, kabul etmez gibi göründüğü düsturları da masalsı bir yumuşaklıkta anlatan Ursula, sadece Ged'i değil, bizleri de büyütür. Bizzat feminizmin etkisiyle bu serinin dördüncü kitabı *Tehanu*'da, 1990 gibi geç bir tarihte, alttan alta değil, açıktan kadın hâlleri üzerine de yazmıştır.

İkincisi 1969'da yayımlanan *Karanlığın Sol Eli*: Ursula, belirgin bir cinsiyeti olmayan insanlarla dolu bir dünya kurgusuyla okurları ilk defa tanıştırdığı bu romanda, cinselliği kızışma dönemlerinde yaşayan, diğer dönemlerde birbirlerini farklı cinsiyetlerde görmeyen, dolayısıyla bizim dünyamızda belaya dönüşmüş toplumsal cinsiyet (gender) kavramını oluşturmamış, belki de bundan dolayı hiç savaş yapmamış ama yine de insanlığın tüm hırslarına sahip halkların arasında, dünya dışından gelmiş erkek bir elçinin yaşadıklarını ortaya koyar. Türkçede öznenin gizli olabildiği, sözcüklerin ve fiillerin cinsiyete göre çekilmediği düşünülünce ve bizim alışık olduğumuz gender'sızlık ifadelerinin İngilizce ve diğer Batı dillerinde olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, roman boyunca eril "he" kullanımına rağmen he'nin hamile kalması, hatta "bir kralın hamile kalması", çocuk doğurması, neredeyse menstrüel döngü gerginlikleriyle karmaşık tepkiler vermesi, nihayetinde roman geliştikçe dünya dışı ana kahramanımızın (belirtmek gerekir ki bu yabancının gözlemlediği kadarıyla bu kurgusal toplumu tanıyoruz ve hem dişi hem eril, belki de erdişi olabilecek şahıslardan "he" diye bahsetmeyi o seçmiştir) bir "he"yle cinsel olmasa da yoldaşlık biçiminde aşk yaşaması okurlar açısından pek çok zihinsel sorgulamaya yol açmış, bilim kurgu tarihçesi açısından da *Karanlığın Sol Eli*'ni ilk feminist yapıt kılmıştır. Ursula Le Guin'in bu yapıtı o yıllarda günümüzün feminizmini de kapsayan kadınların koşullarını değiştirmek için örgütlü düşünmeye başlamasından da esinlenmiş ve sonrasında bilim kurguda açtığı yola hızlıca Doris Lessing, Margaret Atwood gibi aslında tür edebiyatı yapmayan kadın yazarlar da gelmiştir.

1970'ler başladığında popüler bilim kurgu ve fantastik kurgunun âdeta kraliçesi olarak beliren Ursula K. Le Guin, hayatının geri kalanında yazdığı öykülerin, şiirlerin, çocuk kitaplarının, romanların dışında bir de gittikçe artan oranda konuşmalarıyla, yazılarıyla, değerlendirmeleriyle bir bakıma meta-bilge bir uzaylı kocakarı hâline gelir, hem okurlar hem de yazarlar için. Biz dilimizde bu matrak büyükannenin bilgeliklerinden, (Metis'ten) *Kadınlar, Rüyalar, Ejderhalar* seçkisindeki, ama ölümünden sonra yoğunlaşan oranda yayımlanan, (İthaki'den) *Dünyanın Kıyısında Dans*, (Metis'ten) *Zihinde Bir Dalga*, (Hep Kitap'tan) *Dümeni Yaratıcılığa Kırmak* ve *Sözcüklerdir Bütün Derdim* gibi kitaplarına serpiştirilmiş yazılarını okuyarak yararlanıyoruz. Böylece hem kurgularken hem de kurgulamadan anlatırken (yazarın kendine özgü mantığıyla yorumladığı, geçen sene Metis'ten yayımlanan Lao Tzu'nun *Tao Te Ching* çevirisinin bize ipuçlarını verdiği "yapmadan yapma" düsturu doğrultusunda), bir bakıma feministim demesine gerek kalmadan feminizmi şekillendiren Ursula'nın hepimizi etkilemesi mümkün, yeter ki biz kendimizi onun tatlı diline bırakabilelim.

Berna Yangın

Sidal Yurt

EKHO HATIRLANMAK İSTEMİŞ

Yüreğe kök salan ruhlar var, her deniz kendi yıkıklığıyla göğün altında. Yansımalar nüksettikçe dalgalar hiddetle kayalara çarpıp nergisleri kıyıya bırakıyor. Bir sonbahar günü avuçlarımın arasına almışım birini, kurumuş sandıkların içinde; her parçası dağılmış diğerinden ötekine. Solmuş, renklerini yansıtmış yüzüne. Yankılarıma dokun, beni unut, nergis kokulu kayalarda beni hatırlamayı unutma.

Birikenler ve özellikle senin için biriktirilenler, her biri başucumda affedilmeyi bekliyor. Seni yaşatan gücündü; beni yaşatan gücünden kaçışlarım, soluklanıp kendi gücümü arayışlarım. Duyumsuyorum geceyi uyandıran yakarışlarını, kaçmam mümkün değil. Geçmişini unutmak adına kapısını çaldığın her kalpte kendini bulduğunu sanırdın. Şimdi kime bu feryadın, savaştıklarına mı yoksa çabana yenik düştüğün her âna mı? Yalnızlığın aynada seninle konuştuğunda kapı arkasından dinlerdim. Çığlıkların kulaklarımı kapatmama sebep olmazdı, aksine biraz daha yaklaşırdım. Dışarıya akıt isterdim içini yangına çeviren ne varsa ve asla küllerini yadsıma. Beni yanına al, solgun yapraklara bırakma. Sen güçlü doğansın, solmuş nergisin ruhunu ele geçirip renk cümbüşünde kendini yeniden yaratırsın. Acılarımdın, affedilmeyi beklerken tanrılaştırdığım ve bana bu denli canlı hisleri yaşatırken ölümlü hayatı anımsatandın uzun süre. Gidişini kabullendiğimde soğuktu, uzaktın, kar taneleri öldürürdü nergisleri. Kilometrelerce ötede gök başka renge kuşanmışken seni anımsamak burada olduğunun kanıtı değil midir? Zaman zaman yağmurun fısıltısı, zihnimde sesine karıştığında bu yağmur ikimizi de ıslatmaz mı? Yorgun yüzüne dokunur hiçliğim, ben seni yine severim. Geleceğinde çatlaktım, benden sızıp hayata karıştın. Bir nergis doğdu gözlerimden uzak; bir nergis onu kendime katacak parmak uçları bulamadığımda, yüreğimin kıyılarında can verdi. Güzeldi nergis, yakışmıştı sana.

Satırlarım son defa senin hatırına, hatırana...

Beni yanına al, solgun yapraklara bırakma.

Berna Yangın

Kübra Duman

EŞİK

Pablo Alboran – Quién

Kalbi donmuş bir adam ne yazabilir ki, ne sevebilir ki?

Kahır okur, kasvet yazar. O siyah kazağı üzerinde görüyorum ya, ah! Kadifesi eskimiş koltuğundan kalkıyorsun. Ayna, ayna, ayna... Üzerindeki tozlar üşengeçliğinden değil. Benliğine saçılmış salkım salkım gözyaşı karası. Yürüyüşünü değiştirmiş yaşadıkların. Her uzvun sana yükmüş gibi sallıyorsun kollarını.

Kadehini dolduracaksın. Şişe, sen, yarım...

Yine kalbinle kalbim arasındasın, sıkışmışsın. Böyleyken daha çok seviyorum seni. Savunmasızsın. Saklanacak delik ararken saptığın her çıkmaz benim.

Tek yudumda aramıza bir duvar daha örüyorsun. Eskiden ikimizi de sarhoş eden ne varsa şimdi o duvarların en büyük tuğlası.

Suçlusun. Bunun yükü uzaklaştırıyor seni benden. Bırakalım, kalsın. Bunu unutmanın bir yolu yok. Karanlıkta yaşamayı birlikte öğreneceğiz. Aynı rüyada toprak altına girmeyi, günaha bulaşmış neyimiz varsa kızıl yağmurda yıkamayı, öğreneceğiz.

Aynı rüyada toprak altına girmeyi, günaha bulaşmış neyimiz varsa kızıl yağmurda yıkamayı, öğreneceğiz.

Yalvarırım atmaya çalışma beni aklından. Ne nefesinden ne de bakışlarından uzak tut. Tek kelime söyle. İkimizin bildiği, anlaşmamızın tek dayanağı, söyle. Gitmeme izin verme. Benim gücüm sensin. Yoksan hiçim. Silinip kaybolmamı bekleme. Bu sessizlik ya senin gözlerinden akıp gidecek ya da yarım bir soluğu derinden söküp alacak. Buna sebep olma, yükünü taşıyamayız.

Şimdi doğrul ve izin ver, ruhuna üflediğin her suç sırtından dökülecek birer birer. Senden kopup gidecek. Yine o âşık olduğum ruh olacaksın. Ben bırakırsam o duvarların arkasındaki kilitli sandık olacaksın. Dokunsam içi boş bir eşik, sesini dinlesem çığlık, içsem zehir...

Ezgi Ayvalı

KENDİLİĞİNDENLİK ŞARKISI

Zaman üzerine...

Yüzü, ruhu ve aklı birlikte olgunlaşan insanlar için zaman pek keyifli geçiyor olmalı. Yahut sadece yüzü olgunlaşanlar için.

Hesaplaşma üzerine...

Düşün şimdi, hepsi bir odada toplanmış. Oturmuşlar bir toplantı masasının etrafında yan yana, seni bekliyorlar. Sen de nihayet gelmişsin, geçmişsin karşılarına. Hepsinin gözü sende, pür dikkat dinliyorlar. Diyorsun ki, *"Afedersiniz ama ben sizi hayatımdan iyi ki çıkarmışım. Oh be!"* Şimdi de açıyorsun pencereyi, açıyorsun kanatlarını, kuş gibi uçuşarak ayrılıyorsun o odadan. Bir düşünsene.

Yansımalar üzerine...

Harika bir film izledikten sonra veya bir kitabın tam ortasında, aynada kendinle karşılaşmak ne tuhaf. Başka biriyle doğrudan empati kurup bir başkasının hikâyesinde dolaştıktan sonra, içinde yaşadığın bedene yabancılaşmak, *"Böyle bir şey vardı"* demek kendi kendine. *"Ben vardım."*

Aşk üzerine...

İnsan nihayet buluyormuş kendine en benzeyeni.

İnanç üzerine...

İnançlar sözlüğünü çok seviyorum. Hemen hemen herkesin bir tane var. Uğur böceğinin şans getireceğine inananla, kendiliğinden uyanınca gününün güzel geçeceğine inananı, önüne kuru bir yaprak düşünce özlediği birini arayanla, gözü uzaklara dalınca *"gelecek var"* diye çay suyu koyanı çok seviyorum. Öyle inanıyor ki buna, aksinin olması zaten mümkün değil.

Güneşin doğuşu gibi, biz de kendi şarkımızı doğurduk seninle o gün, kendiliğinden.

Aşk üzerine...

İnsan nerede görse tanıyormuş evini.

İletişim üzerine...

Neden durmadan konuşuyoruz? Neden sürekli bir şeyler söyleme ihtiyacı duyuyoruz? Hem de bu kadar çok kelime ile. Bu kadar kelime arasından arayıp bulup nasıl en kırıcılarını seçebiliyoruz? Hiç konuşmadan, hiçbir şey söylemeden iletişim kurmaya çalışmak daha az kırıcı olmaz mıydı? Olmaz mı?

Şiir üzerine...

Ne zaman bir şiir yazmak gelse içimden, kalkıp kurabiye pişiriyorum.

Affetmek üzerine...

Eskiden birini affetmek için cezalandırmak gerektiğine inanırdım. Yanılmışım. Sonralarda affetmek için unutmak gerektiğine inanmaya başladım. Çok geçmeden anladım ki, bunda da yanılmışım. Şimdilerde affetmek için affetmeyi hiç düşünmemek gerektiğine inanıyorum.

Aşk üzerine yeniden...

Ağır ağır yürüyordum dar bir sokakta. Eskimiş, unutulmuş bir şarkı mırıldanıyordum. Küçücüktü sesim, ben bile zor duyuyordum. Sonra bir ses daha katıldı şarkıya, kanatlandı yüreğim. Sen orada, tam karşımda duruyordun. Kendiliğinden oldu her şey. Aynı şarkıya devam ettik kendiliğinden. Kendiliğinden tutuştu ellerimiz, öpüşlerimiz kendiliğinden. Bildiğimiz tüm şarkıları söyleyelim birbirimize diye suspus oldu gece kuşları. Uykuya daldı insanlar biz sarmaş dolaş yürüyelim diye. Nihayet bitti gece. Tüm dar sokaklar bitti. Bugüne kadar yazılmış bütün şarkılar. Güneşin doğuşu gibi, biz de kendi şarkımızı doğurduk seninle o gün, kendiliğinden.

Yeliz Akın

Birliktelik üzerine...

Bugünlerde durmadan birliktelik kavramını düşünüyorum. Okuduğum her şey buraya varıyor. Girdiğim her kapı buraya çıkıyor. Attığım her adım bana bunu tekrar tekrar hatırlatıyor. Birliktelik, yani yaşamda bir arada olmak. Uyum. Kaynaşmak. Tüm insanlarla değil, tüm canlılarla, yaşamla kaynaşmak. Havaya karışan ekmek kokusu gibi dağılmak hayatın içine, oradan ciğerlere dolup taşmak, her nefesle dönüşüp tekrar karışmak havaya. Tekrar ve tekrar. Dokunmak.

Nasıl ki her birimiz ayrı kokulara sahibiz, nasıl ki ayrı parmak izlerine, ayrı nefeslere sahibiz. Nasıl ki her birimiz ayrı bilinçlere sahibiz, ayrı bedenlerin içinde, nasıl ki her birimiz yegâneyiz... Bunların hepsini çok iyi öğrendik elbette. Biriciğiz, özeliz, pek kıymetliyiz ama nasıl, neden yaşamla uyum içinde değiliz? Bize hayatı böyle öğretmedikleri için, birkaç harika kelime ile bize bunu çocuk yaşımızda anlatmadıkları için, muhteşem isimlerimizin anlamından önce bir karıncayiyenin veya bir maydanozun yaşam üzerindeki öneminden bahsetmedikleri için çok kırılıyorum.

Tabağındaki kuzunun iliğini sıyıran adam, köşede duran kediyi restorandan dışarı attırıp *"onları bu hayatta istemiyorum"* diye homurdandığında, ona, yaşamak için önce yaşamın kendisine saygı duyması gerektiğini, dilerse karanlık bir odada kanepe kemirerek bu söylediğimi deneyimleyebileceğini anlatamadığım için çok kırılıyorum.

Yaşam üzerine...

Bir varmış, bir yokmuş.

Uçsuz bucaksız evrendeki küçük bir çakıl taşı gezegeninde, kırk milyondan fazla canlı türü yaşarmış. Türlerden yalnızca biri olan insan, bu bilgiyle ne yapacağına hemen karar vermiş ve hiç vakit kaybetmeden bu gezegendeki ömrünün bir deniz süngerinden, bir parazitten, bir kara kaplumbağasından, bir papağandan, bir ıhlamur ağacından, hatta bir plastik bardaktan daha kısa olduğunu bile bile, kendini en üstün, en akıllı, en güçlü canlı ilan etmiş. Bu zavallı tür, öyle kendini beğenmiş ki, yaşama hakkının yalnızca kendinde olduğunu, yaşadığı süre boyunca her şeyi yapmaya hakkı olduğunu, yaptığı her şeyde de haklı olduğunu savunup durmuş. Tüm toprakları kendinin sanmış. Toprakların üzerinde yaşayan tüm canlıları kendinin sanmış. Topraktan çıkan her şeyi, yaşamın kendisine hediye olarak sunduğuna öyle inanmış, öyle inanmış ki, hayatta kalmak kaygısını tatminsiz bir zevke dönüştürüp topraktan çıkan her şeyi yemeye çalışmış. Yalnızca kendine ve kendinden doğana tapınmış bu tür. Durmadan çoğalmış, çoğalmış, tüm gezegene yayılmış. Özgüvenini, arsızlığını, saygısızlığını yaymış tüm gezene. Ve nihayetinde öyle saldırganlaşmış ki diğer canlılardan hırsını alamayıp kendi türünü de yok etmeye başlamış. Yakmış, yıkmış. Ezmiş, bozmuş. Dövmüş, öldürmüş. Ta ki kendini yok edene kadar.

Yaşam üzerine...

Yavrucuğum, bu çemberin içi dışı bir. Neden hâlâ bunu görmüyorsun?

Ayla Acet

Gülizar Eldemir

GÜN BATIMINDA

Bilinmez bir dilin sorularıyla hazırlanmış
bir sınav gibi uzanıyor önümde hayat
Ruhum dile geliyor çocukça bir lisanla;
Anlamıyor dilinden ne bir insan ne de coğrafya
Yaşamı öğreniyorum sonra dizimde kanayan yaralarla
Takvimlerin zamanı ileri almasıyla daha da büyüyorlar.
Küçükken düşlerimi de kanatlarına taktığım
uçurtmalarım tellere takılıyor,
Bilyelerim bir bir avucumdan kayıyor,
En sevdiğim çiçek bile yalan kokuyor,
Hüzün gücünü bende deniyor.
Soğuk ve şehirler arası otobüs yolculuklarında
Ne varsa bavulumda geçmişimden hatıra
Geleceğin kıvrımlarında alev alıyor.
Yalnızlığı öğreniyorum kalabalık ortasında
Ve onca lisan arasında, susmayı konuşuyorum.
Yasak duygulara hudut çiziliyor kalbin darasında
Miladının sonrasında bir yaşam ikiye bölünüyor.
Kaderden gemiler yapıp yüzdürürdüm Gediz'in sularında
Yargısız infazlara yol aldı bütün iyi niyetlerim,
tütün kokan ovalarda
Yüzüstü uzanmış gençliğim boydan boya,
yoktan bir sevda uğruna.
Bir yaşamı anlamlı kılan ne varsa
Ve hayat her şeye rağmen ne kadar güzel de olsa;
Ölümü özletiyorlar anne, yaşam boy verirken bedenimde
Oysa sevinçlerimi biriktirdim ben umutların filizinde
Payıma düşen hüzün, uzanmış geçmişten geleceğe...
Bunca acıyı kutsal kılan duyguları olmalı insanın
Yarayı suyla saran bir gülümseme, soğuk da olsa
Geceleri uzatan gökyüzü değil biliyorum anne,
Duvarlar aydınlığa gölge, penceresiz hücrelerde
Kimsesiz bir mayıs ikindisinde
Beni doğulu olmakla suçluyorlar anne;
Güneş de suçuma ortak değil mi öyleyse?
Bir gün o da doğmayı unutursa ne olur söylesene?

Ömer Okatali

GÜZ KURUNTULARI

Bir defa daha başlıyor sonu uzun ve
tükenmez kalemlerle yazılmış hayat
İnceliğinin bir tebessümü olacaktır ki
-ama böyle güzel
ama şöyle kıskıvrak yakalanmış,
kaç yavrudan teselli bulmuş esaret
Eski İstanbul'u özlüyorum yaşım yetmediği halde
o sarsılmaz bey oğullarını,
yüceler yücesi yalı kavaklarını
sütçü tenekelerinde bozulmuş beyazlık
ve hâlâ umutsuzlukla geziniyor taraskonda

Ahaliye dert anlatmakla geçti ömrümün çoğu
-beni kimse tanımaz, görmez, duymaz
bir günahkâr paçavradır ruhum,
dikilmeye çalışsa yüksüğü deler iğnesi-
En iyisini kılarsın, boynum ince amenna
fakat sen de biliyorsun, kalp siyah olmalıydı tanrım

Fesleğen kokularına bulanmış bir yalnızlar şehrindeyim
Hemen şu köşede konçertolarıyla birkaç Anadolu çalgısı
ve pek bir yanık geliyor oyun havalarının mendilleri
Elim cebimde güzel hatıralar arıyor
-lakin bulmaya çalıştıklarımız
şu görünmezlik sargılarıyla
özlem sıvasıyla beş betonarme arkasında-
Yoksa yağmurun uğultusu bir şeyler mi anlatıyor?
Biz -fesleğen kokularına bulanmış
bir yalnızlar şehrindeyim
sonbahar geçti bu sokaktan -sen geçmedin

Yarım yamalak taş ocakları sıcaklığında böyle zaman
uzun uzadıya düşleyince aziz petrusu
-ki elinde anahtarla resmedilmemiş miydi yıllardır
ruhani evrenin sayısız kamberiyle beraber?-
Eşek hoşaftan anlamaz fakat karpuzun tadını iyi bilir

Bıraktığın ne güzel dünyalar var
-küf satan dükkanlar şöylemesine
acımasız duygu katilleri,
ya siz rönesanstan bu yana aklı bir kenara itmiş
maneviyatı bebelerin emziklerinde saklılar-
halimize üzülmüyor musunuz?

Pazar yerinde gezinirken cuma ayının mart günü
sekiz yerinden delinmiş poşetlerle
kumsal taşıyor bir karadeniz kadını
Karanlığı rüsvalara saklı sarnıçların dibinde
kuyusuz semtlerin suya aç olduğu vakit
gözlerini açtığında gün doğuyorsa yavrucuğum,
güneş çocuğun olmalı
-bunun başka bir açıklaması yok-

Yahut ay ışığına bulaşmasın ellerimiz,
geceyse geceyi bilelim
Elbisen gardiyan hükmünde vücuduna
hapsolmasın göğüslerin ve
boynun özgürlüğe düşkün iken
(Hem ne demişti şu kadın
"öperken konuşacak kadar seviyorsan,
ölürken susmasını bileceksin")
-sonra anneannem kalbime patik ördü işte,
elimde üryan taşlarıyla
kaç sapan doldurdum bilinmez-
Perdelerin rüzgâr ile raksına eşlik eden saçların
şu eski zamanlardan bir sanat müziği ritmiyle
-dünyaları misket yaptım, yıldızlar meskenimdir
küçük yaşımın yosun tutmuş kolları,
burnuma sahil kokusu çalınır-
Rivayet eder ise eteklerin,
bilinmedik sevdaların kıyısından
her değdiğinde yeniden düşerim anamın rahmine
senin bakışlarında çocukluğum gizli

Gizem Demirel

KİMİN DÜŞÜ BU?

"Fantastik" Fransızcadan dilimize geçmiş bir sıfat. Kelime kökünün izini sürünce Eski Yunancaya çıkıyor yol. Görüntü anlamına gelen phantasia'ya - ikos eki eklenmiş; görüntüsel, gerçek olmayan, düş ürünü anlamına ulaşılmış. Şunu merak ediyorum: Kimin kurduğu düş veya kimin kabul ettiği gerçek? Acaba bundan çok, çok yıllar önce, ampul veya telefon örneğin, icat edilene kadar gerçek sayılmış mıydı yoksa çok zeki kimselerin kurduğu bir hayalden öteye geçememiş miydi kendini çok zeki zanneden diğer kimselerin gözünde? Bir beyin cerrahı ameliyathanede daracık, çetrefilli, ince işçiliği ömre bedel bir şaheserdeki minicik bir sorunu düzeltmek için saliselerle yarışıyor ve başarıyor. *"Aslında beyindeki bir hasarı açıp düzeltebiliriz,"* diye düşündüğünde bu gerçek miydi, düş mü? Bir 'gerçek olmayan'dan söz edeceksek eğer, şüphesiz insan bedeni en uygun örnek olur. Sadece yumruğumuz kadar bir organ tüm bedeni, günde ortalama 100.000 kez atarak, kan pompalayarak ayakta tutuyor. Işığı, göz ve beynin birlikte yaptığı ince ve kusursuz bir iş birliğinin sonunda mavi, yeşil gibi bir renk olarak algılıyoruz ve envaiçeşit renk mevcut. Beyin, kalp ve diğer organlar. Kan. Düşünme yetisi. Uzuvlar. Bir hastalık. Onunla kendiliğinden savaşma stratejisi olan bu gerçeküstü zekâ. Hangi aklın gerçeğine sığıyor bu? Sence sen ne olduğunun, nasıl bir şey olduğunun farkında mısın? Yoksa kim olduğuna veya olmak istediğine mi endeksli algın? Binbir çeşit hayvanla dolu bu coğrafya. Bir biçimde doğal yaşamda hayatta kalma içgüdüleri olan farklı türler. İnanılmaz incelikle işleyen bir düzen. Hepsi tek tip, siyah beyaz olabilecekken neden bunca kusursuz şekilde, tonda bitki ve çiçek? Tek bir kar tanesine tüm ilgini ona vererek yakından baktın mı hiç? Ah o gecenin karanlığında tepede masal anlatan yıldızlar! Ya gezegenler? Samanyolu... Bana düşündükçe aklımı yitiriyormuşum gibi hissettiren bu düşü kim kurdu?

Tüm kalbimle çok hayalperest ve her şeye gücü yeten birinin kurduğu bir düşün kahramanları olduğumuza inanıyorum. Her şey nasıl detaylıca düşünülmüş. Parmak izine bak. Kadınla erkek sevişiyor. Sonra günün birinde: Sürpriz! Bir susam tanesi düşüyor rahme. Eli kolu, kafası boynu oluşuyor. İnsan oluyor, çıkıyor anne karnından. Dünyaya bir çift göz daha açılıyor. Fantastik ha? Gözünü kapat. Gözünü kapadığında hâlâ bir şeyler görebiliyor olman enteresan değil mi? Hayal et. Mucitleri ve icatlarının akıllarına ilk geldiği anı hayal et. Neleri engel olarak tanımlıyorsun? Gözden geçir. 15 yaşındaki Ann Makosinski'nin evinde elektrik olmaması vücut ısısıyla çalışan feneri icat ederek genç mucit unvanını almasına vesile olmuş, biliyor musun? Neyi yapamayacağını sana söyleyen birileri ve kafanın içindeki ses her zaman orada olacak. Sen yapabildiklerine bak. Hızla giderken tümsekler çıkacak yoluna. Küçükken o tümseklerin üzerinden geçerken araba hopladığında nasıl gülerdin? Hatırla. Yine kıkırda. Bir şey yaratmaya çalışıyorsan eğer, bunu oldurmak zorunda hisset kendini. Sanki tüm insanlık senin o şeyi yaratmanı bekliyormuş gibi. Tüm hücrelerinle bunun için uğraş. Kimse çakmak taşlarını zorlamasaydı ateş bulunmayacaktı, her şey daha geç olacaktı. Mezopotamyalılar ilk engelde pes etselerdi tekerleği başkası yapacaktı. Hadi o kadar uzağa gitmeyelim. Yazın dışarıdan eve veya kapalı bir alana girdiğinde yüzünüze çarpan soğukla klimayı bulan adama da mı hiç teşekkür etmedin? Fantastik masalları, filmleri en keyifli hâle getirip seyrimize sunan Walt Disney ne demiş? *"Peşlerinden gidecek cesaretiniz varsa, bütün hayalleriniz gerçek olabilir."* En azından senin için iyi olanları doğru zamanda gerçekten seni bulur. Eğer olma zamanı gelmediyse de avucunda sıkıştırıp boğmanın bir anlamı yok. Gevşet parmaklarını. Bırak havaya karışsın. Değişsin, dönüşsün. Sana iyi gelecek olan olsun, rüzgâra binsin, öyle geri dönsün. Aşk gibi. Aşk bu dünyada insanın başına gelebilecek en fantastik şeylerden biri değil mi? Göz göze gelince şeffaflaştığını hissetmek, gülüşünü gördüğünde kemiklerinin kuma dönmesi... Kulağa pek de gerçekçi gelmiyor gibi. Aşka, sevgiye değdi mi insanın kalbi, madde olan bedeni yere dökülür. Saf özü, ruhu kalır geriye. Ne demek istediğimi anlayan birileri olduğunu, onlar için bunun neredeyse gözle görülür bir 'gerçek' olduğunu biliyorum. Deli saçması olduğunu iddia edebilecek olanlar, henüz en büyük iyileştiriciyle, sevgiyle yolları kesişmemiş olanlardır. Tarih boyunca kiminin gerçeği kiminin düşü oldu, öyle de olacak, endişelenme. Hayat olduğu hâliyle fantastikten öte, sen tam da bu hâlinde çılgın bir tasarımsın!

Elara Esmer

Çok sevdiğim başucu kitabımın yalnızca hemcinslerime yöneltilen bir kısmını ben kadın, erkek, genç, yetişkin ayırt etmeden, hepimiz için buraya bırakıyorum:
"Daha fazlasını hayal et. / Daha fazlasını iste. / Daha çok mücadele et.
Ve kuşku duyduğun zamanlarda unutma: Sen haklısın."

Gonca Özmen

BİR DURMA HÜNERİ: KÖPRÜLER

Tarih ve coğrafyanın uysal nöbetçileridir köprüler. Övgüye değer onların sadakati. Duruşları görkemli. Tepeden bakar gibi görünseler de taraf tutmazlar Mevlevi dedesi gibi. Dosta da düşmana da yol verirler geçmeye. Bir durma hüneri olsalar da.

Devinime tepkidir bir bakıma köprüler. Bir vakur hâldir hâlleri. Engel tanımazlar. Bir araya gelmez denilen yakaları birleştirir, geçilmez denilen yollardan geçirir, olmaz denileni oldururlar. Birleştirirler, buluştururlar, kavuştururlar. Ayırırlar da. Ondandır aşkın diyalektiğini doğrular gibidir köprüler.

Suya ayaklarını sokup kendini seyreden Narkissos'tur köprü. Kolları bağlı Odysseus da diyebiliriz ona. Bir Evliya Çelebi mitidir aynı zamanda. Uçmak isteyen kaplumbağa masalı. Irmağı atlamaya çalışırken donmuş at veya gerilmiş bir kurbağa. Yere düşmüş gökkuşağı. İki kıyının göbek bağı. Alımlı gerdanlığı kentlerin. Göz üstünde kaş. Açılmış kol da olur – sarmaya.

Köprü sözcüğünde köpükten gelme bir yumuşaklık, bir ağırbaşlılık var gibi. Bir bilgelik, dinginlik. Serinlik verir gibi insana, dindirir gibi. Bir hoyratlığı da yok değil. Bir hırçınlığı, serseriliği. Bir inadı sürdürme tavrı. Taştan sertliği yanında bir delişmen haşarılığı. Bir ikircikli oluş – ikilemler metaforu o.

Hep bir öte var köprü için. Hep bir karşı kıyı. Hep bir varılmaz yan. Bir arada kalmışlık hep. Ne orası ne burası. Boşlukta asılı kalmanın çapaklı dili. Bir kimsesizlik söylencesi. Ait olamama – ne yana dönse bir kök bulamama. Yol yorgunu, düş kırgını – taştan da olsa bir yanıyla hep sallantılı.

Taşın boğulma korkusudur köprünün büyüttüğü. Taşın susuzluğudur köprüyü su üstüne çeken. Kendilerine kilitlidir hikâyeleri.

Suya hasreti söyler köprüler durmadan. Dinmez bir tutkudur onlarınki – varılmaz bir arzu. Su yayar tenini köprünün yatağına. Sevişmenin uğultusu akar aralarında. Bir tel gerilir de gerilir. Erir köprü suyun şehvetli sesinden. Köprünün hayalidir suyun etinde köpüren. Elleridir sanki sonsuzca gezinen üstünde. Ürperir su, kıvranır. Dolanır orayı burayı da heceleyemez yine köprünün harını.

Köprüler, sokak çocuklarıdır yeryüzünün. En yalnızları... İntiharı en çok düşünüp en az intihar edenleri... Hem buluşma yeridir onlar hem intihar yeri. Suya tapıp taş kesilmiştir çoğu. Aşklarındandır dilsizlikleri. Aşklarındandır şelale olma istekleri. Taşın boğulma korkusudur köprünün büyüttüğü. Taşın susuzluğudur köprüyü su üstüne çeken. Kendilerine kilitlidir hikâyeleri. Aşk da çoğu kez köprüden suya düşer: gözü kördür çünkü.

Köprü barıştırandır kentleri tozlarıyla, atıklarıyla. Ayaklanmış düşler oturur köprü altlarında. Karanlığın çöküntüsü oralardadır. Çocuk sesleri de akar köprü altlarından, büyük kent denizinde yok olmaya. Kör, sağır sanılır ama köprü tanığıdır olup bitenin. Kirin de, irinin de. Suçu da bilir, suçlu sayılanı bildiği kadar. Uyuşturulanı, kusulanı, öteleneni, itileni sarar sarmalar.

Evrenin göksel katında oturur köprüler. Hayal dünyamızın masal köprüleri... Gönlünde padişahın kızına taht kuran Keloğlan'ın, beyaz atlı şehzade bekleyen yoksul kızın fantezi köprüleri... Uçan halılarla yüce dağların aşıldığı, kanatlı atların bulutlar üstünde dört nala koştuğu düşlem köprüleri... Bir köprünün ayaklanıp yürüyebilme ihtimali gibi. Tüm haksızlıkların üstüne – dirençle! Bir köprünün çekip gitme bıçkınlığı! Canına tak etmişliği, yeter demişliği!

Bir varmış bir yokmuşluğu yaşam köprüsünün. Doğumla ölüm arasında. Gece ve gündüz arasında. Kimi, bir kısa mesafe koşucusu gibi hızlıca geçiverir köprüyü.

Eren Caner Polat

Kimi de ağır ağır, salına salına, yürüye sürüne yıllarca sürdürür yolculuğunu. Sanki sihirlidir, uzar da uzar köprü. Gidilen arpa boyu bir yol, geçilense serçe parmak kalınlığında bir akarsu üstündeki bir karış köprüdür aslında.

Tarihtir zamanın köprüsü. Bir ucu geçmiş, bir ucu gelecek. Dünle yarının köprüsüdür şimdiki zaman. Rüzgâr, zaman köprüsü üzerinden aşar okyanusları. Zaman köprüsü üzerinden atlar güneş her gün. Eskinin küçük dereler, çaylar üzerine kurulan asma köprüleri, dünün ırmaklar üzerindeki kemerli taş köprüleri bugünün boğazlar üzerindeki çelik halatlı köprülerine dönüştü. Üzerlerinde aynı anda, iki farklı yöne yüzlerce aracın ilerlediği... O günlerden bugünlere köprülerin altından çok sular aktı.

Seslerin, sözlerin, bakışların, dokunuşların sahiciliğine kurulmuyor artık iletişim köprüleri. Yüz yüze ilişkiler pek az. Uzun uzadıya yazılan mektuplar da yok. Sosyal medyada bir iki yarım cümle, birkaç donuk görüntü, belki bir fotoğrafın arabı... Bir bebeğin gülücükleriyle annenin bakışları arasındadır oysa mutluluk köprüsü. Torununun minik elini kavrayan elinde bir dedenin... Sarı sıcak bir sevgi köprüsü kurar sevgilinin saçına uzanan el. En uzun köprülerdir bakış köprüleri, öpüş köprüleri. Sesin sese değdiği yerde kurulur umudun ince köprüsü. Bir gövdenin diğerini sardığı yerde uzanır hazzın köprüsü. Terin tere karıştığı yerde... Yapımı en zor, yıkımı en kolay köprülerden bir diğeri de dostluk köprüsüdür. Çoğu zaman ilk çatışmada köprüleri atar iki taraf. Özlemin kırık köprüsü kalır geriye.

Yeryüzünün süsleridir yine de köprüler. Gondolların şarkısına eşlik eden Venedik köprüleri, Paris'in alımlı köprüleri. Balkanların Doğu ve Batı'yı birleştiren barışçıl köprüleri: Mostar Köprüsü, Drina Köprüsü, Vardar Köprüsü. Tuna'yı, Sein'i, Thames'i süsleyenler. Güzelim Tower Köprüsü... Golden Gate, Brooklyn, Ponte Vecchio, Puente Nuevo, Rialto, Coronado, Langkawi Sky, Erasmus, Charles Köprüsü, Chengyang, Helix, Khajoo veya Boğaziçi Köprüsü... 55 km ile dünyanın en uzun köprüsü Akashi Kaikyo, iki değil de üç şehri birbirine bağlıyor Çin'de. Elbette Galata Köprüsü, Adana'nın Taş Köprü'sü, Edirne'nin Uzun Köprü'sü, Batman çayı üzerindeki trajik bir aşka konu olan Malabadi Köprüsü, Hasan'ın mahpusluğunu, hasretini anlatan Drama Köprüsü...

Türkülerden şiirlere, roman ve hikâyelere, edebiyattan sinemaya, resme nice sanat yapıtında ölümsüzleşmiş kimi köprüler. La Fontaine'in "İki Keçi" masalındaki birbirlerine yol vermeyerek kavgaya tutuşan iki inatçı keçinin trajik sonunu hazırlayan coşkun bir dere üzerindeki köprüsü. Dede Korkut'taki geçenlerden otuz üç akçe, geçmeyenlerden döve döve kırk akçe harç alan Deli Dumrul'un bir kuru çayın üstüne yaptırdığı köprüsü. Ayşe Kulin'in *Köprü* adlı romanı ve romandan uyarlanan dizi. Ken Burns'un *Brooklyn Köprüsü* belgeseli.. Şerif Gören'in hararetle izlemenizi önerdiğim *Köprü* adlı önemli filmi.

İvo Andriç, *Drina Köprüsü* adlı romanında bir dönem Osmanlı İmparatorluğu'nun birer eyaleti olan Bosna-Hersek ile Sırbistan sınırındaki bir kasabada Drina ırmağı üzerine kurulu Drina Köprüsü'nü kişileştirir. Yüzyıllarca Doğu ile Batı arasındaki geçişi, ticaret ve kültür alışverişini sağlamıştır bu köprü. Andriç, işgal, isyan, savaşlar ve Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü gibi tarihsel olayların, kolera salgını ve su baskınları gibi toplumsal, doğal olayların yanı sıra istemediği bir gençle evlendirileceği için kendini bu köprüden ırmağa atarak intihar eden Boşnak kızı Fato'nun acıklı öyküsünü de anlatır. "Jepa Köprüsü" adlı öyküsünde ise, tarihsel akışı Jepa Irmağı ile simgelerken, köprü de sele, doğaya karşı insanın direnişini simgeler. İnsanları ve ulusları birbirlerine yaklaştırma çabasına karşın köprü hep yalnızdır, ne çevresiyle bütünleşebilir ne de çevresi onunla kaynaşabilir.

Cahit Külebi'nin "Galata Köprüsü" ve "Cebeci Köprüsü" adlı şiirleri de ilginçtir. 15. yüzyıl halk şairlerinden Kaygusuz Abdal'ın "Şathiye"sindeki Ergene'nin köprüsü de... Yine de köprü, ilk olarak Apollinaire'in "Mirabeau Köprüsü" şiirini anımsatır bana. Cemal Süreya'nın çevirisiyle.

"Seine akıyor Mirabeau Köprüsü'nün altından
Ve şu bizim aşkımız
Olur mu durasın şimdi anımsamadan
Sevincin geldiğini ancak acının ardından

Çalsana saat insene ey gece
Günler geçiyor bense hep aynı yerde

Yüz yüze duralım böyle elin elimde kalsın
Ve aksın dursun
Sonsuz bakışlar dalgalar yorgun argın
Köprüsü altından kollarımızın

Çalsana saat insene ey gece
Günler geçiyor bense hep aynı yerde..."

Ayla Acet

Nazlı Başaran

İKİ YAKALI DERTLER II

Varlığının esareti
yapış yapış üzerimde
yok sayılamayacak gürlükte saçların
ve uzun ince parmakların.
Ciğerimin ortasında leş kargaları şakıyor.
-Zavallı Prometheus bak şu hâline!
Çatlamış dudaklarımı titreyen tüm dualar takip eder.
Şahlanan bir acım var
tam göğsümün üstünde raks eder.
Günebakan çiçekleri,
toprak altı gülüşmeler.
Ölenle ölünmüyor diyor televizyonda
ruhunu kavanozda saklıyor modern dervişler.
Susmadım.
Ama sıra bana da geldi.
Mühür dökülmüş her yalan
er geç gün yüzüne çıktı
Çıktı da kimsenin ağzını bıçak açmadı.
Gençlik dediğin bir yanılsama
kara komedi bir filmdi, bitti.
Yalnızlık boylu boyunca uzanmış iki kişilik bir yataktır.
Bunu en iyi evin kedileri biliyor.
Alkışı duydum,
sevdaya kandım,
gül isem açtım,
ağaç isem kök saldım.
-Bazı ölüleri toprak bile kabul etmiyor!
Ben öleli üzerimden dört mevsim geçmiş
taş dökmüş gözlerim,
karalar bağlamış kalbim.
-Ah Elektra zaman sana hep iyi davranıyor.
Doğmuş olmanın hüznünü taşıyor sırtında Sisifos.
Eğlencesi olmuş bazılarının ama hâlâ kayaya sarılıyor.
Derdini bilip de demeyenleri itmişler öte yana
avaz avaz bağıranları sarmışlar ipek tüyden bir masala.
Masallar duyarız
masallara kanarız
sevdiklerimize geceleri masallar anlatırız.
-Masalları, büyük adamlar yazar!

Özlem Aksu Kurtoğlu

ORADAKİ

Analog bir makineydi. Eski, hatta belki "antika" bile sayılabilir. Pürüzsüz, net ve her şeyi olması gerektiği gibi gösterdiğinden onu kullanmakta ısrarcıydı babası. Ona göre oynanmamalıydı hiçbir fotoğraf üzerinde. El değilmemeli; silmeler, eklemeler, süslemeler yapılmamalıydı. Olduğu gibi kalmalıydı anlar. Bu yüzdendi inatla dijitale geçmeyişi. Gururla ve sık sık *"Eski dinozorlardan bir ben kaldım,"* deyişi.

Eren Caner Polat

Bir dinozorun omurgası gibi duruyordu ip. Üzerinde takılı fotoğraflara dokundukça sallanıyordu. Fotoğraflardan birini hızlıca çekse kopacaktı sanki ip, dağılacaktı omurga. Yavaşça açtı mandalı ve aldı ipte asılı duran o fotoğrafı.

Sandalyeyi çekti ve oturdu. Gözlerini kırpmadan baktı fotoğrafa. Kirpiklerini kırpmamak için verdiği mücadele yormuştu gözlerini. Kanlı gözlerinden lavlar püskürdü. Fotoğraftaki yüzü kapladı. Lavın altında öylece duruyordu babasının kaşı, gözü, burnu... Yüzünden akıyordu lavlar, burun deliklerinden fışkırıyordu kayalar, böğürüyordu dağ. Oda siyah ve kırmızıydı ve sıcak ve kül kokulu. Akıyordu lavlar, fışkırıyordu kayalar, böğürüyordu dağ. Sadece yüzü değil, artık fotoğrafın tamamı lavla kaplıydı. Usulca bıraktı fotoğrafı masaya. Önce kolları aktı sandalyeden. Sonra omzundan kayan başı aktı göğsüne doğru. Ardından ağzı, burnu, gözleri aktı bacaklarından aşağıya. Oda lavla doldu. Sıcak, çok sıcaktı içerisi ve havasız. Kalktı. Bedeninden akan lavlara basa basa dolaştı odanın içinde. Sonra fotoğrafa yaklaştı yeniden ve oturdu sandalyeye. Oradaydı işte. Az evvel gözlerinden fışkıran lavların altında, o ıslaklığın içinde öylece duruyordu babasının yüzü. Kabarmıştı biraz elbette ama oradaydı işte. Fotoğrafı sallarsa zarar vereceğini düşündü. Usul usul üfledi. Bir fosilin üzerindeki kumu üfler gibi. Altındakine zarar vermekten korkarcasına. Babasının yüzü silinirse, dağılırsa kaygısıyla u-s-u-l u-s-u-l üfledi.

İtalya'da çekmişti bu fotoğrafı. Fotoğrafta babasının arkasındaki koca Vezüv usul usul tütüyordu. Elindeki sigaranın dumanı sarmıştı sanki dağın başını. Yahut dağın dumanı tütüyordu sigarasında. *"Benim analog makinemle çek,"* derken ateşini Vezüv'den alan sigara kokulu dumanlar çıkıyordu babasının ağzından. Gözünü kapadı, açtı sigara dumanı kapladı zihnini. Bulanıklaştı.

Masanın üzerindeki fotoğraf makinesini alıp sıkıca sarılırken *"Fotoğraf dediğin gözden kayboluşa bir meydan okuma aslında,"* diye düşündü. Gözünü kapadı, açtı. Makinenin sıcaklığı kapladı zihnini. Gözü masanın üzerindeki küllüğe takıldı. Odadaki ağır kokunun nedeni bu olmalıydı. İçi, kimisi yarıda söndürülmüş, kimisi sonuna kadar içilmiş, paketin içinde kırıldığından olsa gerek hiç yakılmamış, başı bir yerde gövdesi bir yerde duran izmaritlerle doluydu. Olduğu gibi duruyorlardı. Orada, masanın üzerinde, küllüğün içinde, küllerin arasında.

Masanın üzerinde duran film banyosu tankına çarptı sonra gözü. Küllüğün hemen yanında duruyordu. Uzandı ve görüntüsü bir urneyi andıran tankı, iki eliyle birden sıkıca tuttu. Elleri tankı istemsiz bir biçimde yukarı doğru kaldırırken bedeni de yükseldi sandalyeden. Göz hizasında tuttuğu tankın kapağını yavaş hareketlerle çevirdi. Açtı, baktı içinin karanlığında bekleyen spirale. Bir urnenin içindeki küllere bakar gibi. Dokunursa, onu oradan çıkarırsa o beyaz spirale sarılmış filmin yanacağını biliyordu. Pompei'deki kalıntılarla dolu olmalıydı o film. Çünkü ipte asılı duran fotoğrafların arasında onlar yoktu, o kalıptan bedenleri henüz tab edememişti demek ki babası.

Ne kadar irkilmişti Pompei'de, dağın insana ettiğini görünce. Kalıptan bedenler sessiz ve hüzünlü bir şekilde yatıyordu. Üzerlerinde tarihin külleriyle. İnsan şeklindeki boşluklar... Boşlukla var olmak... Zaman içinde boşluklar yaratarak şekillerini koruyan ve üzerlerine dökülen çimentoyla kalıbı çıkarılan insanları görmek, ürkütmüştü onu.

Oturdu sandalyeye, elindeki banyo tankından, onun içindekinden gözünü bir dakika ayırmadan. İki ayağını bastırdı yere sıkıca ve hızlıca döndürdü sandalyeyi saat yönünün tersine. Sandalye dönüyor, urneye benzeyen tankın içindeki şerit dönüyordu. Dünya dönüyordu. Birkaç gün öncesine kadar dönüyordu dünya. Sonra durdu. Durdu...

"Durun, durun, koymayın onu oraya!" diye bağırmıştı babası mezara yerleştirilirken. İçindeki Vezüv püskürmüştü babasının üzerine toprak atılırken. Bedeninden akan sıcak küller ve döküntülerin altında kalmıştı babası. Onu son gördüğü biçimiyle kalmayacaktı. Biliyordu... Zaman içinde vücudunda boşluklar oluşacaktı. Babası zaman içinde boşluğuyla var olacaktı. Biliyordu... Soğuyana kadar aktı içindeki lavlar, sızdı u-s-u-l u-s-u-l aşağıya, babasının üzerine. Gözünü açtı, kapadı. Pompei'deki kalıptan bedenler kapladı zihnini.

Üşüdüğünü hissetti. Yerdeki lavlar soğumuştu. Sandalyeden kalktı, banyo tankını masanın üzerine koydu ve kapağını sıkıca kapadı. Odanın yanan kırmızı ışığını kapadı, kapıyı açtı ve dışarı çıktı. Kapının aralığından içerinin karanlığına baktı. Masanın üzerindeki küllüğün kokusu kapı aralığından sızdı.

Evin içinde ağır bir koku vardı. Salona doğru yöneldi. Annesi camın kenarındaki kanepede oturmuş, dışarıyı seyrediyordu. O da oturdu yanına. Birlikte yola asfalt döken işçileri seyrettiler.

Ayla Acet

Fulya Ölmez

MELODRAM

Kasvetli bir melodramdı bu,
Provası aylar süren.
Heyecanı bol,
Seyircisi çok.
İlk perde,
Alkışlar...
Sonra mı?
Aynı suretler, değişmiş duygular,
Hedonik adaptasyona uğrayan duygu durum.
En nihayetinde beklenen son bu,
doğal seleksiyon hâli...
Denedim;
Gördüğümü görmesini diledim,
Gördüğüme kördü,
Sözlerime sağır,
Çabalarıma dilsiz...
Direndim;
"Yüreğine ektiğin günah tohumlarından kurtulup
toprağını nadasa bırak,
Bırak ki verimli tohumlara gebe kalsın," dedim;
Dinlemedi.
Direndim:
"Ucu kırılmış kalemle yazılan senaryo tutmaz," dedim,
"Değiştir o kalemi."
Dinlemedi.
Ve son nefesimle,
"Keşmekeş bir gece vakti bu,
Adımların sarhoş, pusulan bozuk, dur," dedim.
Gitti!
Yüreği günah ateşinin esaretinde
Elinde yeni senaryosu ile sekel yollara
Gitti!
Uçurumundan düşmüş buldular nice sonra,
Bırakamadığı o sayfalar saçılarak
parçalanmış bedeninin üzerini örtmüş.
Bağlandığı o umudun kefeni olacağını göremedi.
Perde kapanır...

Merve Özdolap

KIRMIZI GÖL

Bir karşılaşma yüzlerce düşünce baloncuğuna ve binlerce duygu parçacığına sebep olabiliyor, bilirsin. İşte oradaydın, capcanlı, tümüyle gerçek. Hiç var olmamışım gibi akıyordu zamanın şişeden kadehine. Yalnızca art arda gelen dakikalar, günler ve aylardan oluşan boşluğunu hayat değil "zaman" olarak tanımlamak en doğrusu gibi geliyor bana, öylece izlemeye karar verdiğin bir kum saati... Ben boşluğunda dans eden bir gölge, sessiz.

Ama oradaydım işte, hiç var olmamış olsaydım ne kolay olurdu değil mi? Görüyorsun ya oradaydım, capcanlı, tümüyle gerçek. "Mış" gibi davranamayacağım için üzgünüm, çünkü hepsini yaşadım, hepsini gördüm, çoğunu anladım, kimini yazdım, kimini kendime sakladım.

Şimdi bu yapacağım şey, hiçbir zaman kirletmeyeceğime söz verdiğim içimin bahar temizliği, yeniden açacak tomurcukları, tekrar tekrar doğacak güneşi, gerisin geri dönen göçmen kuşları pencereden izleme mevsimine hazırlık sevinci. Kafanı kaldır ve izle:

Kime neyi anlatırsan anlat, istediğin filmi izle, karakter seç kendine, istediğin şarkıyı bağıra bağıra söyle aynı sessizlikte, istediğin kadına bakarken beni gör, beni öv, beni söv... Aklanamayacaksın.

Tek bir göz yaşı ol akma, yutulma. Sızla dur, bulanıklaştır görüşü. Yalanların gibi yaşa, yalanların gibi öl. Yapayalnızlığımın en büyük sebebi, en büyük laneti, en uzak dostu; kendi ellerime sarılıp uyuyorum bu gece. Düşlerimi yakıyorum, perdeyi kapatıyorum bir daha rüya görmemek üzere. Kendimi kanatıp zehri akıtıyorum, kırmızı bir gölün ortasında uzanıyorum; kıyısız, balıksız, sandalsız. Bir sigara yakıyorum, dumansız. Bir bulut oluyorum, yağışsız.

Hiçbir harfim değmedi kimseye, yer çekimine yenilip gitti tüm kelimelerim. Görünmezlik bunun ismi, iyi bilirim.

Rabia Gençer

İpek Atcan

KÖŞESİZ KÖŞE:
GERÇEK DIŞI(NDA) BİR GERÇEKLİK: AŞK

Yılın o zamanı yine geldi. Hangi zamanı mı? Her tarafın kırmızı kalp şeklindeki balonlarla çevreleneceği zamanı... Hani birçok insanın kendini hediye almak zorunluluğunda hissedeceği zamanı... Evet evet, 14 Şubat Sevgililer Günü'nün olduğu Şubat ayı geldi. Kimileri için mutlaka kutlanması gereken, kimileri için yalnızlığından dolayı hüzün barındırdan ve kimileri için de sıradan bir gün olmaktan öteye geçmeyen o gün... Ama bence etrafa asılan kırmızı balonlardan da büyük bir balon.

Hazır kapak bilim kurgu ve fantezinin usta yazarı Ursula K. Le Guin'ken, bilim kurgu sinema dünyasındaki büyük aşklarından bahsedeyim istedim. Gerçeklikten uzak diyarlar olsa da aşk her yerde aşk işte. Bazen bir robotun veya uzaylının aşkı bile içimize işleyebiliyor. Belki içlerinde henüz izlemedikleriniz vardır ve 14 Şubat'ı kendinize film günü ilan etmek istersiniz, belli mi olur?

Claire & Henry

İlk olarak 2003 yılında Audrey Niffenegger'in yazdığı kitap olarak hayatımıza giren *Time Traveler's Wife*, 2009'da film hâline geldi ve çok sevildi. Birçoğumuzun hayali olan zamanda yolculuk, bir çiftin hayatında nelere sebep oluyor bu filmde görüyoruz.

Jake Sully & Neytiri

2009 yılının en çok ses getiren filmlerinden biri kesinlikle *Avatar*'dı. Aday olduğu 128 ödülden 86'sını kazandı ki bunlardan 3 tanesi de Oscar'dı. Pandora'da vuku bulan aşk ise epey konuşuldu.

Katniss & Peeta

Hunger Games serisinin çılgınlığı kadar Katniss ve Peeta arasındaki bağ ve aşk da çok sevildi. Bir yandan hayatta kalmaya çalışıp bir yandan da birbirlerini korumaya çalışmaları, filmin ana konularından biriydi.

Joel & Clementine

Bir dönem hakkında çok konuşulan, birçok kişinin tekrar tekrar izlediği filmlerden biridir *Eternal Sunshine of the Spotless Mind.* Filmin ana konusu zaten aşk. Joel ve Clementine arasında geçen bu aşk, filmin sonunda insanın kendine ve çevresindekilere *"Peki sen n'apardın?"* sorusunu sormasına neden oluyor. Uyarayım; göz yaşına sebebiyet verebilir.

Neo & Trinity

Bilim kurgu dünyasının en başarılı serilerden biri hiç şüphesiz ki *Matrix*. Hakkında kitaplar yazılan, belgeseller çekilen bir mevzu *Matrix* mevzusu. İşin felsefesi bir yana dursun, Neo & Trinity aşkını iliklerinize kadar hissetmemeniz de imkansız. Sırasıyla *The Matrix* (1999), *The Matrix Reloded* (2003) ve *The Matrix Revolutions* (2003) mutlaka izlenmeli.

Susan & Michael

Bilim kurgu filmlerinde salgın, deprem, ama o ama bu sebeple dünyanın yerle bir olması en çok işlenen konulardandır. *Perfect Sense* filminde de yine benzer bir konu işleniyor ve bir salgından ötürü duyularını yitiren çiftin aşkı konu ediliyor. Bazı duyular olmadan aşk neye benziyor bu filmde görüyoruz.

Prenses Leila & Han Solo - Anakin & Padme

Sinema dünyasının klasiklerinden olan *Star Wars*'un en çok konuşulan yanlarından biri olmasa da ana damarlarından biri Prenses Leia & Han Solo ve Anakin & Padme aşklarıydı. Aşk olmadan bilim kurgu bile olmuyor tabii. Eğer kendinize bir *Star Wars* günü ilan edecekseniz, 22 saat 30 dakikanızı buna ayırmanız gerekiyor. Serinin ilk filmi 1977'de çıkmış olsa da izlemeniz gereken sıralama tamamen farklı. O da bir Google uzağınızda.

Ömer Faruk Yaman

Reyhan Özçelik

BİNALAR VE HÜZÜNLÜ IŞIKLAR

Bir, iki, üç, dört...

Sayılar birbirinin üzerine inşa ediliyordu, varoluşsal temelin üzerine zamanla birlikte katlar çıkılıyordu.

Beş, altı, yedi... İnsan yükseliyordu. Sekiz, dokuz, on...

Güneşin doğup battığı her günde mevcudiyeti kuvvetlenen insanların arasında, bir gün yok olacağının bilincinde veya bilinçsizliğinde olarak yükseliyordu hem de.

On bir, on iki, on üç...

Büyümenin kramplarını hissediyordu, ruhunda birtakım sancılar baş gösteriyordu ama yine de yükseliyordu. On dört, on beş, on altı, on yedi... Tıpkı binalar gibi, gökdelenler gibi. Çok küçükken, yaşım beş bile değilken insanları binalarla özdeşleştirmiştim, kısacık boyumla yetişkinlerin arasında gezinirken kendimi sokak aralarında gezinir gibi hissetmiştim. Bu yüzden her insanın bir bina olduğu düşüncesi çocukluğumda filizlenen, ben büyüdükçe de gelişen bir metafordu. Mesela ilkokul yıllarımda dimağıma eklenen kroki sözcüğünü, hayatımdaki binaların krokisini çizmek için kullanıyor olmamı, büyümenin bir getirisi olarak değerlendiriyordum ancak bu durumun sadece büyümekle alakalı olmadığının da farkındaydım. Kaynağı biraz da zihin yapımın garipliği ve gözlerimdi. Çünkü uzunca bir süreden beri etrafa gerçekte sahip olduğum gözlerle değil, zihnimin gözleriyle bakıyordum. Bu sebeple hiçbir şeyi olduğu gibi görmüyordum; gerçek boyutlar, şekiller, renkler çizilmiyordu gözlerime.

Çünkü insan daima yaşayamadıklarının peşine düşen bir varlıktı, eksikliklerinin çetelesini tutardı.

Babamı, elli katlı bir bina olarak görüyordum. Yaşının adamı olduğu açıkça belliydi çünkü ne beşinci ne de otuzuncu katında ışık yanıyordu, sadece şu anda yaşadığı kattan huzurlu bir ışık etrafa doğru saçılıyordu. Ancak anneme baktığımda gördüğüm daha farklı ve hüzünlü bir durumdu. Kırk altı yaşında olmasına rağmen hâlâ yedinci katında ışık yanıyordu, yaşayamadığı çocukluğun temsiliydi o ışık ve hiçbir zaman sönmeyecekti. Yedi yaşındayken yaşayamadıklarını sonraki yaşlarında bulmaya çalışsa da aynı çocuksuluğu, heyecanı ve duyguyu bulamayışıyla hırpalanacaktı. Bütün ömrü tek bir zaman diliminde yaşayamadıklarını aramakla geçecekti. Çünkü insan daima yaşayamadıklarının peşine düşen bir varlıktı, eksikliklerinin çetelesini tutardı.

Binalarla özdeşleştirdiğim insanların temellerinde ve o temellerin üzerine çıkılan katlarda oluşan eksiklik onların sarsılmasına ve çok kısa sürede çökmesine neden oluyordu. Onlar bir sonraki yaşlarına yaşayamamışlıklarının pişmanlığıyla ulaşıyor, bir önceki katlarında yanan hüzünlü ışıklar bırakıyorlardı. Belki de hayatımdaki binaların krokisini çizdiğim kâğıtta silinmelerin ve kaybolmaların başlaması bu yüzdendi. Uyandığım her yeni günde bir bina kaybolmuş oluyordu. Geçenlerde çok sevdiğim bir arkadaşımın binası kaybolmuştu. Bugün de annemin binası... Çökmüştü, yıkılmıştı; kaybolmuştu, silinmişti. O, hüzünlü ışıkla birlikte gitmişti.

Masanın üzerindeki beyaz kâğıda çizdiğim krokiye bakarken gördüğüm boşluklar çoğalmaya başlamış, benim binamın etrafını yalnızlık sarmaya başlamıştı. Uzun zamandır başka binalarda yanan hüzünlü ışıklar, benim on yedinci katımda da yanmaya başlamıştı. Ve bu ışık öylesine güçlüydü ki diğer bütün yaşlarımı kör bir karanlığa boyuyordu. Bu karanlığa dayanamayıp kendimi on yedinci kattan aşağı doğru bırakıyordum. Çöküyordum, yıkılıyordum, siliniyordum, kayboluyordum. Ancak diğer binaların aksine benim kayboluşum kasıtlıydı; yaşayamadıklarımın pişmanlığından değil de yaşamak istemeyişimdendi.

Zülal Öztürk

Şehnaz Cırıl

LANET

Sevin üç gün önce öldü. Yine. Gece yarısı bir caddede karşıdan karşıya geçerken araba çarpmış. Ambulans falan gelene kadar çoktan düştüğü yerde ölmüş. Vuran kişi diyor ki: "Abi vallahi birden çıktı karşıma." Mobese kayıtlarını gördüm, kaza falan değil basbayağı intihar etmiş. Sokak lambasının altında dakikalarca beklemiş, sonra da hızla gelen bir Hyundai'nin önüne atlamış. Ucuz prodüksiyon bir cansız manken gibi önce havalanıyor, birkaç takla atıp caddenin ortasına düşüyor görüntülerde.

Sevin'in ilk ölüşü değil bu ama en acılısı olduğu kesin. Daha önce iki kez ilaç aldı, bir seferinde balkondan atladı, hatta bileklerini kestiği de oldu. Ama bir başkasını alet etmemişti ölümüne şimdiye kadar. Sevin ölünce ne yapıyor, nereye gidiyor ve dahası nasıl dönüyor bilmiyorum. Sadece birkaç gün sonra çıkıp geliyor öylece. Çıkıp gelen Sevin mi onu da bilmiyorum. Tek bildiğim ikimizin de lanetli olduğu. Abuk sabuk bir döngünün içine hapsolmuş gibiyiz. O, Azrail'ini kolunda gezdirirken ben de arkasında çantasını taşıyorum.

Bir keresinde, bütün bunlar olmadan önce, bana bir hikâye anlatmıştı. Mutluluktan ölen bir kadınla ilgiliydi. Birbirine âşık genç bir çift Avrupa seyahatine çıkıyor. Viyana veya Paris olabilir tam hatırlamıyorum, onlara büyüleyici gelen bir şehirde gece el ele dolaşıyorlar. Kadın sanattan hoşlanıyor –galiba Viyana'ydı– sergiler, müzeler, konserler derken bir bara giriyorlar. Küçük ama sıcak bir ortam. Bir orkestra caz çalıyor. Az sonra içeri neşeli bir grup giriyor. Karşılanmalarından orada tanındıkları anlaşılıyor. Ortada büyük bir masa kuruyorlar ve bizim kumrular da dâhil bütün müşteriler bu masanın etrafında toplanıyor. Kaliteli şarap eşliğindeki sohbet ilerledikçe oradaki herkesin sanatla ilgili olduğu ortaya çıkıyor. Tiyatrocular, müzisyenler, yazarlar ve ressamlardan oluşan bir topluluk. Kadın orada olmaktan müthiş keyif alıyor, sanki tüm hayatını o gece o bara gelmek için yaşamış gibi hissediyor. Gece boyunca sohbet gitgide koyulaşıyor ve orkestra geç saatlere kadar çalmaya devam ediyor. Mutluluktan, kadının içinden şarkı söylemek geliyor. Masadakilerin alkışları ve yüreklendirmeleriyle kalkıyor, sevdiği bir şarkıyı söylemeye başlıyor. Bir yandan da sessizce o anın hiç bitmemesini diliyor. Ve dileği gerçekleşiyor. O an ve o şarkı hiç bitmiyor. Orkestra sürekli melodiyi yineliyor, kadın şarkıyı yeniden, yeniden ve yeniden söylüyor. Bir süre sonra, alkolün de etkisiyle anksiyeteye tutuluyor, başı dönmeye başlıyor. Sanatçıların ve sevgilisinin kahkahaları sinirlerini bozuyor. Bacakları titriyor, vücudu geriliyor ve sonunda olduğu yere yığılıp kalıyor. Yüzünde bir gülümsemeyle oracıkta ölüyor. Olaya tanık olanlar son anlarında çok mutlu olduğuna yeminler ediyorlar. Sevin bu hikâyeyi anlattığında, "*Ölecek kadar mutsuz olmayı anlayabiliyorum ama mutluluktan ölmek nasıl olur hayal edemiyorum,*" demişti. Galiba Sevin'in gerçekleştirmeye çalıştığı son dileği bu. Fakat ne yazık ki ölümcül mutluluğu ararken mutsuzluğunun kurbanı oluyor her seferinde. Bu lanet nasıl işliyor? Azrail'le anlaşma mı yaptı, ruhunu şeytana mı sattı artık bilmiyorum; her nasılsa boyladığı çukurun dibinden kalkıp sapasağlam eve dönüyor. Sürekli intihar eden birinden beklenmeyecek bir azimle tekrar tekrar dirilip yasıma musallat oluyor. Bedeninde en ufak bir çizik dahi olmadan, gözleri ışıldayarak giriyor içeri. Evde şarkılar söyleyerek geziniyor. Yeniden doğmuş gibi coşkulu oluyor. Çıkıp dolaşmak istiyor sonra vazgeçip evde kalalım, sevişelim diyor. Bense kendimi ne kadar zorlasam olmuyor, ona dokunamıyorum. Benim için o sadece bir hayalet.

Abuk sabuk bir döngünün içine hapsolmuş gibiyiz. O, Azrail'ini kolunda gezdirirken ben de arkasında çantasını taşıyorum.

Rabia Aydoğan

Sonraki günlerde o yaşama sevinci, o coşku birden sönüyor. Gözleri boş bakmaya başlıyor. Adımları yavaşlıyor. Sözleşmesi dolmuş kiracı gibi ruhu bedeninden taşınıyor. İşte o zaman, mutluluktan ölemeyeceğini anlayan müstakbel merhume karım, bir arayış içine giriyor. Onu en kestirmeden öteki tarafa götürecek yollar bulmaya çalışıyor. Buluyor da. Hakkını yemeyeyim, daha beni hiç hastanelerde falan uğraştırmadı. Bu işte gerçekten çok iyi. Bense olan bitene seyirci kalmakla, bir şeyler yapmak arasında gidip geliyorum. Benim için bu süreç hep zor, hiç kolaylaşmıyor. Ne yaparsam yapayım, mutluluğu bile ölmek için isteyen birine engel olamayacağımı biliyorum. Sevin'in her gidişinin ardından bana ortalığı toplamak kalıyor. Önce cansız bedenini kimseye fark ettirmeden götürüp bir yere gömüyorum. Sonra da evi temizliyorum, ona ait eşyaları yerlerine koyuyorum, kıyafetlerini yıkayıp ütülüyorum. Markete gidiyorum, sevdiği ne varsa alıp buzdolabını dolduruyorum. Yemek yapıyorum sonra ve beklemeye başlıyorum. Bazen üç, bilemedin beş gün sonra, aynı şu an olduğu gibi, kapıda beliriyor. *"Sana bir şans daha verdim, hadi beni mutlu et,"* der gibi bakıyor, *"Olanları unuttum, yeniden başlayabilirim,"* der gibi sarılıyor, *"Bak her şeye rağmen yanındayım, bunu mahvetme bir daha,"* der gibi öpüyor beni.

Ne var ki o mutlu edilemez. Onun doymak bilmeyen isteklerini karşılamak sadece mutsuzluğunu besliyor o kadar. Benim lanetim bu işte. Mutlu olamayan birinin kurbanıyım. Yine de uğraştım. Denedim. Her ölümden dönüşünde onu içeri aldım. Hiç kapıyı açmazlık etmedim. Her zaman olduğu gibi o ne isterse onu yaptım. O ise her seferinde gitmeyi tercih etti. Belki de bu resimdeki yanlış benimdir. Belki de denklemden beni çıkarsanız eşitlik sağlanır. Belki de onun hayatında bir eksik yoktur ben fazla geliyorumdur. Bunu öğrenmenin tek yolu Sevin'in hayatından çıkmak. Onu ölümünden sonra terk etmek. Hortlağı kapıda bırakmak. Sevin şimdi kapıyı yumrukluyor. Bağırmıyor, sabırsız değil. Aksine sakin, ağır ve tutuk hareket ediyor. Eminim yüzünü de kapıya dayamıştır. Onunla konuşmak istiyorum. *"Olanlar benim suçum değil, her şey senin şımarıklığının eseri,"* demek istiyorum ama Frankenstein'le konuşmak işe yarar mı bilmiyorum. Ne diyecek yani, *"Ha tamam o zaman, rahatsız ettim kusura bakma ben mezarıma döneyim,"* mi?

Kapıya yaklaşıyorum onun olduğunu tahmin ettiğim yere alnımı dayıyorum.

"Neden o arabanın önüne atladın?"

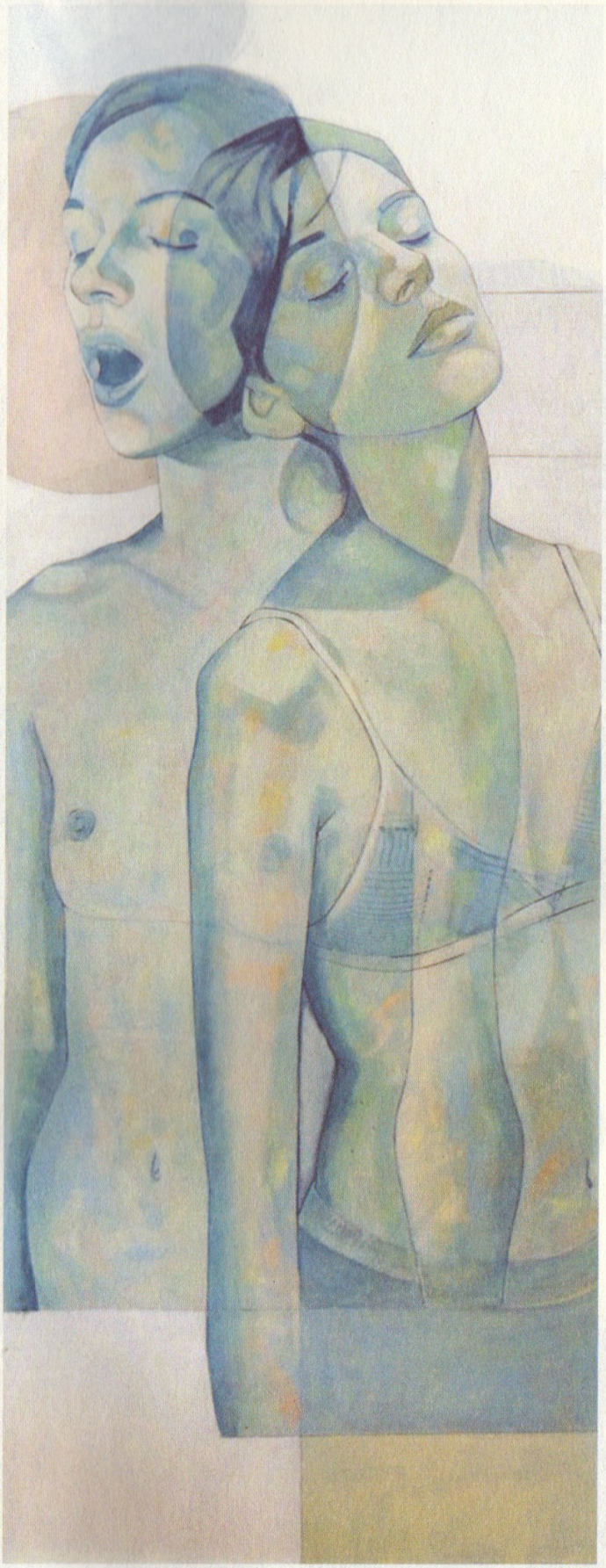
"Neden bahsettiğini bilmiyorum."

"Neden gelip duruyorsun, senin huzur içinde uyuyor olman gerekirdi!"

"Kapıyı aç."

Arkamı dönüp salona gidiyorum. Sevin kapıya vurmaya devam ediyor. Duymamak için televizyonu son ses açıyorum. Mutfaktan bira alıp koltuğa oturuyorum. Uzun süre boş boş ekrana bakıyorum. Bir süre sonra sızmışım. Uyandığımda hava kararmış, üşümüşüm. Geç olmuş olmalı. Televizyonu kapatıyorum. Kapıya kulak veriyorum ama Sevin'in sesi gelmiyor. Gitmiş olabilir mi? Neden konuşmadım onunla? Neden bu kadına karşı bu kadar çaresizim? *"Denedim, seni mutlu etmeyi denedim. Hani sen şimdi intihar ettin ya, herkes seni zayıf, beni güçlü sanıyor. Sen mağdursun bense umursayamayacak kadar bencilim öyle mi? Sana bir şey söyleyeyim mi Sevin, evliliğimizin kaybedeni de güçsüz kalanı da benim. Sırf kaçınılmaz son orada bekliyor diye yaşamayı bıraktın Sevin. Senin için her şey ama her şey ölmek ile ilgili. Sen hayata tutunamıyorsun, mutlu olmanın bir yolunu bulamıyorsun ama beni de rahat bırakmaya niyetin yok. İntihar ettin yetmedi, atlatamayayım diye geri gelip duruyorsun. Oyun parkındaki çocuklar kadar şımarıksın işte. Aynı kaydıraktan tekrar tekrar kayışını izleyeyim istiyorsun. Biliyorum Sevin, ben nefes aldıkça sen huzur bulmayacaksın."* Neden demedim?

Başım ağrıyor. Karanlıkta etrafa çarparak yürüyorum evin içinde. Ayaklarım yerden kalkmıyor, sürüyerek yatak odasına gidiyorum. Sabah yatağın üzerine çıkarıp bıraktığım kıyafetlerimi giyiyorum el yordamıyla. Kısa bir tereddütten sonra, derin bir nefes alıp dış kapıyı açıyorum. Sevin ortalıkta yok. Gitmiş. Fırsat bilip dışarı çıkıyorum. Açık havada yürümek iyi gelir diye umuyorum. İliklerime kadar üşüsem de devam ediyorum. Ne kadar yürüdüm, neredeyim farkında değilim. Caddenin kenarında, bir sokak lambasının altında durup önümde akan trafiği seyrediyorum bir süre. Karşı kaldırımda birini görüyorum. Sevin olduğunu anlayınca vücuduma bir sıcaklık yayılıyor, soğuğu unutuyorum. Önüne bakıyor, kıpırtısız bekliyor. Ona sesleniyorum ama beni duymuyor. Yanına gitmeye karar veriyorum. Caddeye doğru attığım ilk adım beni köşeyi dönüp hızla gelen bir arabayla buluşturuyor. Çarpmanın etkisiyle havalanıp birkaç takla attıktan sonra yere düşüyorum. Sevin bana gülümsüyor. Geçmişte mutlu olduğum bir anı düşünmeye çalışıyorum ama gözümün önüne gelen son şey, Sevin'in ifadesini kaybetmiş, mutsuz ve yorgun yüzü oluyor.

Nazlı Arman

Emre Demir

ALZHEİMER ÂŞIKLAR KENTİ

Her şey paramparça!
Karanlık dağıtmış yüzleri.
Aklı karmakarışık bu kentin insanlarının.
Tanrı zaten gizem sever.
Bir uyku sersemliği çökmüş kentin üstüne
Tüm sokaklar adresini şaşırmış,
Gece kuşları aklını kaçırmış;
Hepsi kanatlarından detone oluyorlar.
Hâlbuki milyon tane metronom gibidir
bir parlayıp bir sönen yıldızlar.
İlkel bir gökyüzü düşmüş kaldırımlara.
Kaldırımlar açık hava pansiyonu
Biyolojik yaşı on ikiyi geçmeyen
misafirlerin ağırlandığı
Ve her bir dudak,
rüyasını başka dilde soluyor soğuk taşlara.
İçlerinde bazıları var ki gözleri biyolojik silah,
Derimin derinine acının rengiyle işleyen.
Bir uyku sersemliği çökmüş üstüme
Gözlerime sanrılar doldurmuş Tanrı
Kaderime zihin bulanıklığı.
Flu bir fotoğraf karesi ömrüm
Düşük çözünürlüklü piksellerine ayrılmış
bir yaşam kentin payıma ayırdığı
Ve her şey paramparça.
Sonu olmayan bir labirentin içindeyiz sevgilim
Ve hiçbir sokak çıkmıyor bizimle aşka
Bu kent pespaye bir sünger âdeta, emiyor inancımızı
Paslı, kör bir kasatura gibi zedeliyor umudumuzu
Modernitenin ve mekanikleşmenin kalabalık çağında
yalnızlıktan zehirleniyor insan.
Bir lanetin silüeti çökmüş kentin üstüne
Kaldırımlar toplu mezarlar gibi.
Sonsuz uykuya dalanların yaşı geçmiyor on ikiyi
Ve aşk bu kente çok fazla sevgili
Labirentin sonunu alamıyor ayaklarımız
Tanrı'nın kederden ördüğü barikatlara
çarpıp çarpıp dönüyor vücutlarımız.
Üstelik birbirimizi bile tanıyamıyoruz artık.
Karanlık dağıtmış yüzlerimizi
Her şey flu ve paramparça.

KAFKAOKUR • Şubat 2019 • Çizim: Eren Caner Polat

Zülal Öztürk